

Baština Dusty Covers

The Uses of Flok the Monkey's Mischief

Written by Berislav Majhut
Translated by Nikola Novaković

From 1951 to 1953, fourteen stories were published in the children's magazine *Radost* [Joy] about the participation of a monkey called Flok on the partisan side in the National Liberation War of 1941–1945 in the territory of what would become the Socialist Federative Republic of Yugoslavia (1945–1991). Although the readership had already had plenty of opportunity to learn not only about the “nationwide” uprising, but also the general one against the occupier in numerous works of children's literature, the inclusion of Flok on the partisan side seemed to give this resistance a new dimension.

In Branko Ćopić's *Priče partizanke* [Stories [as] Partisans], published in 1945 by Prosvjeta in Zagreb, in Cyrillic script, the “nationwide” uprising against fascists and “domestic traitors” included not only those who could carry a rifle, children and the elderly, animals and plants, but also inanimate objects like pitchforks and hatchets, and even geographical entities like mountains, cities, and rivers. This device has been widely used by many children's authors.¹ If everyone is already participating in the general resistance against the Nazis and fascists, then the appearance of Flok the monkey among the partisans should be understood as a natural consequence of this effort and trend.

In the first appearance of Flok the monkey on the pages of the children's magazine *Radost* in the short story “Flok – pilot” [Flok the Pilot], the signed author Barba Šime [Uncle Simon]² partially explains what led to the writing of the text (1951: 12):

Several older people asked me if I knew anything about the famous monkey Flok, whose many interesting adventures they had once read about.

Today, I can tell them that Flok is still alive and well and ready for all sorts of mischief, an incorrigible rascal. That's what my old acquaintance Flok was and still is. In addition, he's resourceful, agile, and skilled like none of his kind.

“Older people” asked about the “famous monkey Flok they had once read about”. Furthermore, Flok is an “old acquaintance” of Barba Šime. What exactly is meant by these allusions to the past is not explained.³

¹ This device was often used by Branko Ćopić (*Priče partizanke* [Stories [as] Partisans], 1945, “Zekonja u ofanzivi” [Zekonja the Ox in the Enemy Offensive] from the collection *Mrvica brani komandanta i druge priče* [Mrvica Defends the Commander and Other Stories], 1948, or *Bajka o sestri Koviljki* [The Fairy Tale About Sister Koviljka], 1946), Anđelka Martić (*Mali konjovodac* [The Little Hostler], 1951, *Bjelkan*, 1951, *Pirgo*, 1953), Vida Brest (an alias of Majda Peterilin) (*Ptice i grm* [Birds and a Bush], 1955, *Medvjed* [Bear], 1965, *Srna* [Doe], 1965), Milan Šega (*Kako je Ris postavljao Njemcima [sic!] zasjede* [How Bobcat Ambushed the Germans], 1965), Tone Seliškar (*Priča o magzi koja je spasila partizane* [The Story of the Mule Who Saved the Partisans], 1965), etc.

² Just the first in the series of stories was signed by Barba Šime. Only later, in 1952, do we find out in *Radost* (vol. 2, issue 3) that this is the pseudonym of Viktor Cvitan (1905–1962), then editor-in-chief of *Radost* (1951–1962) and an education inspector at the Ministry of Education of the People's Republic of Croatia.

³ The majority of illustrations in *Radost* were done by Zdenka Turkalj Križ (1897–1986), an academy-trained painter, who also illustrated several children's editions in the period between the ►

Flok first appeared in Croatia in 1909 in the children's magazine *Mladi Istranin* [The Young Istrian], which was published in Opatija, and was owned and edited by Viktor Car Emin. The magazine was often co-edited by Rikard Katalinić Jeretov (1869–1954). Flok continued to be published when the magazine changed its name to *Mladi Hrvat* [The Young Croat] on 1 January 1910 and appeared until the last issue in July 1914. Flok, along with the naughty boy Jurić,⁴ was certainly the most beloved and popular hero of that magazine.

Barba Šime writes that his readers have aged, but that Flok has remained the same as ever. But did Flok remain as he was in *Mladi Istranin* and *Mladi Hrvat*? Or did he need to go through a radical transformation in order to respond to the completely new and entirely different intentions of *Radost*?

Flok was born on the banks of the great Congo River. His mother was a “sweet and beautiful monkey”, his father “the chief of all monkeys”, and Flok was expected to “succeed his father on the throne” (Vesele zgodbe... 1909a: 211). Therefore, it can be said that Flok is of royal descent. Due to unfortunate circumstances, Flok is captured and sold to a European circus. He is then purchased from that circus by the rich Mr. Zlatarić (meaning Golding or Golden). Bara (a shortened form of Barbara) is the cook in Mr. Zlatarić's household. Mrs. Porziuncola⁵ is the porter of Mr. Zlatarić's house who lives with her son Tonić (Little Tony) in a room on the ground floor. The house has four floors and there are four families on each one. Mrs. Porziuncola's friends are the excellent Miss Julka (the name is close in meaning to “Julie”) on the third floor and the maid Tonka (a short version of Antonia). There is also a shop on the ground floor.

As a result of Flok's mischief, Tonić is beaten and decides to take revenge on the monkey. Flok likes to imitate people, so Tonić puts a long sausage in the back of his pants to hang down like a tail, and then he cuts off a piece of the sausage. Flok imitates him, cutting off a piece of his own tail. “Flok howls not so much out of pain as out of shame, since he now understands Tonić's cunning” (Vesele zgodbe... 1910a: 21). Therefore,

► two world wars. Together with Nada Pleša, she drew characters for the shadow theatre *Mladost Petrice Kerempuha* [The Youth of Petrica Kerempuh] in the first play of Ljubo Babić's Puppet Theatre. Those illustrations were also used in the first Croatian picturebook under the same title, which was published in 1921 as part of the book *Petrica Kerempuh and the Smart Donkey*. The text for this book was written by Vujec Grga, i.e., Dragutin Domjanić. Zdenka Turkalj Križ illustrated *Družba Pere Kvržice* [Pero Knobble's Gang] by Mate Lovrak in 1933 and the novel *Pas Cvilek, dječak Ivek i dudaš Martin* [Cvilek the Dog, Ivek the Boy and Martin the Piper] by Đuro Vilović in 1934. In her illustrations for the latter novel, Turkalj Križ again employs the grotesque, and some of the characters are reminiscent of the silhouettes from *The Youth of Petrica Kerempuh*.

⁴ Jurić appears as a character in *Mladi Hrvat* in various texts, from anecdotes to instructive stories. In 1922, Viktor Car Emin expanded one of the stories from *Mladi Hrvat* into the play *Nevidljivi Jurić: vesela igra za djecu u dva čina* [Invisible Jurić: A Merry Play for Children in Two Acts], which was published in Zagreb.

⁵ Porziuncola is the other name of the Papal Basilica of Saint Mary of the Angels in Assisi. It is where St Francis of Assisi started his mission and established the Franciscan order. The word also refers to Saint Mary of the Angels herself. The word means “a piece”, “a little part”, “a particle”, which is connected with the parcel of land around the small church that St. Francis received as a present from the Benedictines (cf. Belčić 2014).

Tonić and Flok were not at all on friendly terms, quite the reverse! Tonić brings home bad grades, so Mrs. Porziuncola burns all his toys. Tonić blames Flok for his misfortune and decides to take revenge on him. Tonić lights a candle in the attic and places a cigar and a firecracker on the floor that looked exactly like a cigar. Then he lights the cigar on the candle and leaves. Having observed Tonić's actions from a distance, Flok, following his monkey instinct for imitation, immediately takes the firecracker and lights it on the candle, wanting to smoke a cigar himself. When the firecracker explodes, the candle overturns and sets the house on fire. Flok, hearing the screams of Mrs. Petrić (derived from the personal name Peter), whose son Franić (little Frank) remained on the third floor, climbs up the rain gutter and saves the child, upon which everyone celebrates him as a hero. "As you can see, our Flok escaped the trap which was set for him by the wicked Tonić" (Vesele zgrade... 1910b: 113).

Not just because of his monkey nature, but also because of his personality, Flok is unusually inclined to games and mischief, always of his own invention. As a result, he is continuously in conflict with Mrs. Porziuncola, Tonić, Bara the cook, as well as with other tenants of the house (Vesele zgrade... 1910c: 86):

Heavens, curse him, he's pushing his luck! He has already caused a lot of trouble for Mr. Zlatarić and Mrs. Porziuncola and Bara the cook. Neither Muca the cat nor Kri-Kri the parrot were left in peace. All this is the living truth, and if it were up to me, I would spank that rascal often – just to remind him, the little devil! But one should still turn a blind eye to some things. Flok is a monkey, a gifted animal, indeed, who will sometimes amaze you with his skill, although he does not have what every little child possesses: he has no intelligence or reason. So, if Flok does something stupid, let's not think too harshly of him.

Despite Barba Šime's claims that Flok has not changed at all, the monkey acquires a number of new and different qualities on the pages of *Radost* [Joy] (Susret s partizanskim kurirom... 1952: 15):

After they had eaten, Tonić got up to go on the road, and Flok followed him. From then on, they did not part. Wherever Tonić went, Flok followed and became attached to him, just as a dog is attached to his master. Tonić shared with him every bite, every crust of bread. And when there was nothing to eat – they starved together, like brothers.

Tonić didn't want to go anywhere without his Flok.

Not only is Tonić no longer Flok's sworn enemy, but they have become inseparable "comrades". At the same time, Flok loses his unpredictable, wild autonomy and becomes a faithful companion to Tonić, "attached to him like a dog".

While in *Mladi Hrvat* Flok does mischief to everyone without exception, even to those who do him good, such as Mr. Zlatarić and Bara the cook, in *Radost* Flok sides with the partisans and directs his actions exclusively against the fascists and Nazis.

Flok seems to be both aware and unaware of his monkey nature ("Čuvaj se..." 1952: 14):⁶

⁶ In the title of the story "Čuvaj se, Flok ti to ne će zaboraviti" ["Beware, Flok Will Not Forget It], there is the hidden presence of Tito's name in two words, "ti to" (i.e., "Tito will not forget").

He saw several times how many people in black had gathered in the square, and the leader shouted something from a balcony, waving his arms violently, or he would hold on to the railing, shake it or pound his fist on it, shouting all the time. Flok was surprised, for all these movements reminded him very much of his monkey brothers in a cage, shaking its bars and screaming unpleasantly.

Flok says as follows in the story “Flok crta majmune” [“Flok Draws Monkeys”]: “Hitler and Mussolini are two of the biggest monkeys” (1952: 10). Nazis and fascists have in their ranks those who are just like monkeys, which makes them ridiculous and absurd, while partisans who have in their ranks a real monkey (Flok) are not funny at all but are serious and fair. Flok wants to offend others by pointing out their resemblance to monkeys even though he himself is a monkey. Viktor Cvitan, alias Barba Šime, obviously sees no problem in this paradox.

While in *Mladi Hrvat* Flok, along with all other characters and published content, served to attract the youngest readers and strengthen Croatian national consciousness by offering fun and easy reading material in Croatian, in *Radost* Flok was primarily supposed to mock the defeated enemy, the Nazis and fascists he and the boy Tonić had “captured by the hundreds” during the war, and then warn of the constant internal (in the story “Lažna brada i brkovi” [“False Beard and Moustache”], Dogodovštine... 1953a: 13) and external danger threatening Yugoslavia years later, in the time of peace (Opet isti... 1953: 8):

“Look, is it possible?” he thought in surprise, when on the opposite bank, on the other side of the border, he saw cannons aimed at our country and a multitude of soldiers lying on the ground and pointing their weapons at us. “Well, those are the same soldiers that Tonić and I captured hundreds of! Does Tonić know about that?” wondered Flok.

Thus, those who were Yugoslav allies in the war against fascism and Nazism until the very end of the war, American and Western allies, turned into fascists threatening Yugoslavia in 1953. The story “Opet isti neprijatelj” [“Again the Same Enemy”] is about the time when Tonić was no longer a “little partisan courier” because “almost ten years have passed since then” (7). The story was published in *Radost* in January 1953. The Free Territory of Trieste (established in 1947) was divided into Zones A and B. As the Allies controlling Zone A wanted to cede that territory to Italy, the conflict escalated sharply at the end of 1953, and a war between the allies and Yugoslavia almost broke out. The conflict ended with the London Memorandum of 1954, according to which Zone A belonged to Italy and Zone B to Yugoslavia.

Visually, Flok had also changed significantly from when he appeared in *Radost*. In *Mladi Istranin* and *Mladi Hrvat*, Flok was taken⁷ from the Czech children’s magazine *Malý čtenář* [A Little Reader] (1904–1905)⁸ previously published under the title

⁷ Both the text and the illustrations were included in the Croatian magazine without mentioning the names of the Czech creators. Only at the end of the period of appropriating Houdek’s work in *Mladi Hrvat* is the following stated: “After the Czech: Viktor Car Emin” (Vesele zgrade... 1910d: 163).

⁸ Tomáš Prokúpek was the first to point out the French and German originals of Fuk that were used in *Malý čtenář*. He contextualized these connections and presented them very convincingly in the article “Flok, Fuk a Caramel” (2022), and in this overview I abundantly and gratefully rely on his study.

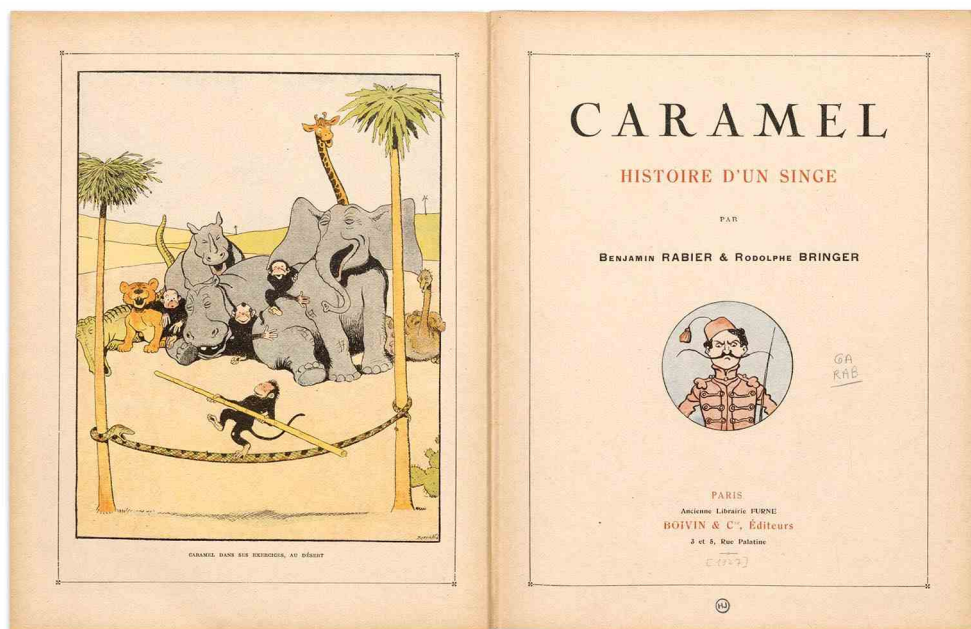

Fig. 1. Frontispiece (“Caramel exercising in the desert”) and the title page of *Caramel: The Story of a Monkey* (Rabier and Bringer 1903/1927). Source: gallica.bnf.fr/Bibliothèque nationale de France.

Sl. 1. Naslovna ilustracija („Caramel vježba u pustinji“) i naslovnica. *Caramel: priča o majmunu* (Rabier i Bringer 1903/1927). Izvor: gallica.bnf.fr/Bibliothèque nationale de France.

Dobrodružství opičáka Fuka [The Adventures of Fuk the Monkey]. The author of the text was Jaroslav Houdek,⁹ while the name of the Czech illustrator Pavel František Malý (1882–1952) was not mentioned. In *Malý čtenář* it is stated that an abridged version is published, but it is not mentioned that the text and illustrations were actually taken from the French children’s book *Caramel: Histoire d’un singe* [Caramel: The Story of a Monkey] from 1903, created by Benjamin Rabier and Rodolphe Bringer (cf. Prokůpek 2022: 38) (Fig. 1). When comparing all three versions, the French, the Czech and the Croatian ones,¹⁰ it is evident that the French version has the richest illustrations because

⁹ Jaroslav Houdek is the pseudonym of František Serafinský Procházka (1861–1939), the editor of *Malý čtenář*. In 1925, under the pseudonym Jaroslav Houdek, he published the book *Dobrodružství opičáka Fuka* [The Adventures of Fuk the Monkey], published by Jos. R. Vilímek.

¹⁰ A digitised copy of the book about Caramel is available on the website of the French National Library (Bibliothèque nationale de France – BnF) at the link <gallica.bnf.fr>. Digitised issues of the magazine *Malý čtenář* are available on the pages of the Digital Library (Digitální knihovna) of the National Library of the Czech Republic (Národní knihovna České republiky) at the link <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/periodical/uuid:b19ae262-435d-11dd-b505-00145e5790ea>. *Mladi Istranin* and *Mladi Hrvat* can be viewed on the pages of the Portal of digitised magazines “Stari hrvatski časopisi” [Old Croatian magazines] of the National University Library in Zagreb, at the link <http://dnc.nsk.hr/journals/Default.aspx>.

not only are most of the illustrations in colour, but the version is also more extensive than the Czech one, where some drawings are omitted. The composition of the Czech drawings entirely follows the French ones, and they only differ occasionally in some poses of Caramel the monkey, in other words, Fuk. Furthermore, in the Czech version, in the episode after the fire (Fig. 2), a guard with a plume replaced the original character, and in other spots in the Czech version, Czech inscriptions were added (such as: “Karáskův Velecircus dnes velke predstaveni!!!” and “Podomní obchod a žebrota se zapovídá!”),¹¹ which do not exist in the French version. In the Croatian editions, all the Czech drawings were copied directly, without even changing the inscriptions in Czech (Figs 3 and 4).

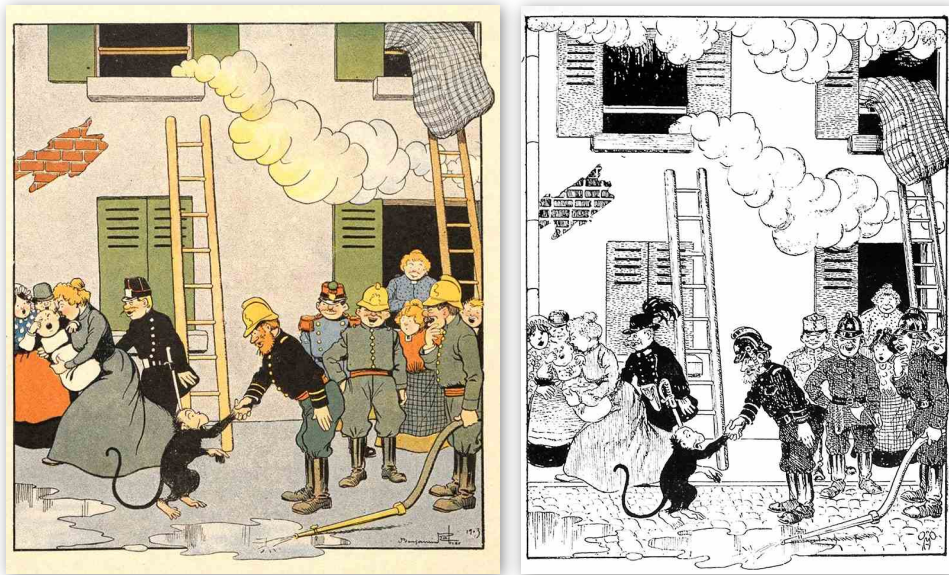

Fig. 2. Comparison of the scene after the fire. Left: *Caramel* (1903/1927: 53). Right: *Malý čtenář* (1904–1905 (15): 232) and *Mladí Hrvat* (2/1910 (5): 114).

Sl. 2. Usporedba prikaza scene poslije požara. Lijevo: *Caramel* (1903/1927: 53). Desno: *Malý čtenář* (1904–1905 (15): 232) i *Mladí Hrvat* (2/1910 (5): 114).

In the last episode of the French story, Caramel receives fatal injuries in a fight with a thief and dies (Fig. 5). Due to the foresight of the Czech authors and Croatian editors, they did not allow Fuk/Flok to die from his injuries, so in the Czech and Croatian versions the master takes Fuk/Flok to Sicily to recover. The monkey takes advantage of this and boards a ship sailing for the Congo. This enabled Flok to reappear in new episodes on the pages of *Mladí Hrvat* in 1911 and 1912, so an episode was used that had been included in both *Caramel* and “Fuk”, having not been previously included in the Croatian version. Prokūpek claims that some episodes by Benjamin Rabier about monkeys not found in *Caramel* of 1903 were also used (2022: 38).

¹¹ “A great performance of Karasek’s circus today!!!”, “Peddling and begging forbidden”.

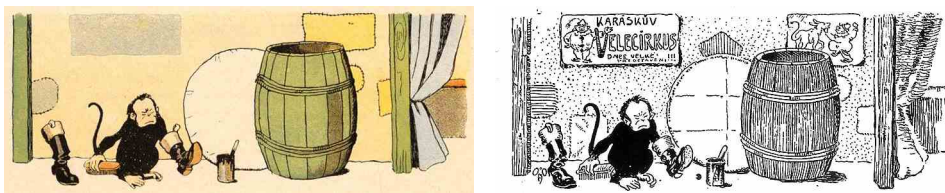

Fig. 3. Comparison. Left: there is no poster in the original. *Caramel* (1903/1927: 9). Source: gallica.bnf.fr/BnF. Right: a circus poster appears. *Malý čtenář* (1904–1905 (5): 69) and *Mladi Istranin* (1/1909 (11): 212).

Sl. 3. Usporedba. Lijevo: u izvorniku nema plakata. *Caramel* (1903/1927: 9). Izvor: gallica.bnf.fr/BnF. Desno: Prizor s cirkuskim plakatom. *Malý čtenář* (1904–1905 (5): 69) i *Mladi Istranin* (1/1909 (11): 212).

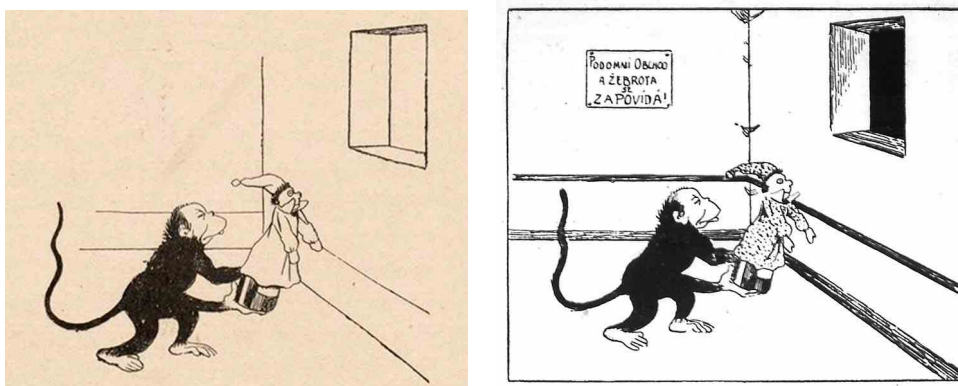

Fig. 4. Comparison. Left: there is no sign in the original. *Caramel* (1903/1927: 38). Source: gallica.bnf.fr/BnF. Right: a sign appears. *Malý čtenář* (1904–1905 (12): 183) and *Mladi Hrvat* (2/1910 (3): 63).

Sl. 4. Usporedba. Lijevo: u izvorniku nema natpisa. *Caramel* (1903/1927: 38). Izvor: gallica.bnf.fr/BnF. Desno: natpis je dodan. *Malý čtenář* (1904–1905 (12): 183) i *Mladi Hrvat* (2/1910 (3): 63).

Finally, in 1913, Wilhelm Busch's (1832–1908) adventures about the monkey Fipps began to appear in *Mladi Hrvat*, ascribed to Flok. In 1879, Wilhelm Busch published stories in verse entitled *Fipps, der Affe* [Fipps the Monkey] (Fig. 6). Back in Africa, Fipps literally tugs on the nose of a black man who tried to catch him. However, he falls for the deception of a Belgian sailor. Knowing the irresistibility of the monkey's imitative instinct, the sailor leaves a pair of small boots under the palm tree occupied by Fipps, then pulls on his boots and heads for his ship. As soon as he has moved away from the tree, Fipps puts on the other pair of boots, which he cannot take off afterwards and which prevent him from escaping. In an inversion of the fairy tale in which boots give Charles Perrault's Cat humanity and power, in Busch's story boots give the monkey humanity, but also helplessness. Fipps is taken to Bremen where he meets a variety of people: a barber, a baker, and a host of others. His mischief causes a huge amount of trouble and material damage to all of them.

The French original and the Czech and Croatian adaptations abound in cultural specificities and differ in the quantity and quality of the details described and shown. For example, Caramel's master is described in words and is shown in the drawing as an explorer of African regions (Fig. 7). In the Czech version, he is described only in words, without drawings, and in the Croatian version all references to Africa and exploration are absent. This is why it is not entirely clear to the Croatian reader why Mr. Zlatarić paid dearly for the monkey when he bought him from the circus owner, nor what the monkey means to him.

Mr. Agénor Picrate enthusiastically read in newspapers and books about exciting explorations in Africa so that he himself eventually began to believe that he was a famous explorer. Mr. Picrate is fifty-five years old and receives ten thousand francs a year. Faustin Kropaček, fifty years old (like Picrate), unmarried, has an annual income of ten thousand crowns. Mr. Kropaček is neither a traveller nor a researcher, but he is happy to read about long journeys and is constantly thinking about them. In the end, he believes that he has experienced it all himself. Unlike the two of them, Mr. Zlatarić is just extremely rich and loves animals very much.

Like all self-respecting houses, the one where Mr. Agénor Picrate lives has a doorman. The doorkeeper's name was Marne Michel, and she had a boy named Cadet. The boy's name is Ladik in the Czech version, and Tonić in the Croatian version.

Although the illustrations are almost identical, their interpretations may vary. We find such an example in the story that was also published in *Mali Istranin* (Vesele zgone... 1909b), and which we present in its entirety in this section (see p. 121–131 of this issue). Little Cadet entertained himself with his *guignol* puppet theatre given to him by his great-uncle. This was not easy to do because that theatre “was not a simple and cheap toy” (Rabier and Bringer 1903/1927: 19). It included a large number of actors, such as Guignol, the Judge, the Gendarme, the famous gallows, Pulcinella and the Chief Commissioner, who is knocked out by the unfortunate Pulcinella, not to mention the Devil who, in order for virtue to triumph, carries Pulcinella to hellfire (ibid.). It was not easy to move Ladik's theatre from the room to the corridor because “it was not a toy that could be bought for two crowns” (Houdek 1904–1905/7: 108). It included many sets and a famous ensemble cast: Faust, the Persian king, his daughter, the agile Kašparko, the terrible Mesistáfl, two very hairy devils, an angel in a white veil, several knights, a policeman, a charcoal burner, a mayor, gallows, a record, a box of Bengal matches – a real National Theatre (109). In the Croatian version, Tonić plays with the theatre he received from his uncle for his birthday. When the adults chased him from the room so he would not eavesdrop, he picked up his dolls and “went out into the hallway with the theatre under his arm” (Vesele zgone... 1909b: 236).

In the French story, in one episode, Caramel does some mischief out of gluttony. In the Czech story, Fuk shows no signs of being troubled by his conscience, but the narrator goes out of his way to explain how evil his act is. In the Croatian version, Flok has a conscience, and lessons and pedagogical explanations are given throughout the story. Caramel notices a small confectionery apprentice walking down the street carrying a

basket with delicious, sweet golden pastries on his head (Fig. 8). After snatching the wonderful delicacy using an arrow, Caramel “crunched the brioche without the slightest remorse for the bad deed he had just committed” (Rabier and Bringer 1903/1927: 36). In the Czech version, the confectionery apprentice carries a wonderful cake decorated with candied flowers and boiled fruit in a basket on his head (Fig. 9). When Fuk inadvertently takes off the top of the cake with an arrow, the narrator wonders what the bride will say when she sees the disfigured, headless cake. What kind of tip will the poor, innocent little pastry chef get? What will his master say when the apprentice brings back the rejected and disfigured cake? Fuk did not even think about any of these consequences of his mischief (Houdek 2004–2005/11: 164).

In the Croatian version, Flok writes a letter from the rainforest in Congo to the magazine *Mladi Hrvat* in which he describes his bad deed, expressing his regret. A boy was walking down the street with a basket on his head containing a large, beautifully decorated cake (Fig. 9). When I got hold of the piece of cake, writes Flok, “my mouth savoured the sweet taste, and then I suddenly felt a pang in my chest. I felt sorry for that boy. [...] The master will beat him as punishment, and perhaps drive him away. Believe me, it hurt me a lot, and I’m still sorry to this day...” (Još jedna... 2011: 73).

All the stories about the monkey Flok/Fuk/Caramel/Fipps are actually different stories about mischief. In Croatia, stories about naughty children appeared in large numbers only after the First World War. It was at this time that *Janko Raščupanko* [*Struwwelpeter*] (Heinrich Hoffmann), *Max i Moritz* [*Max and Moritz*] (Wilhelm Busch), *Maks i Maksić* [Maks and Maksić] (Sergej Mironović Golovčenko), *Pat i Patachon*¹² [Pat and Patachon], and *Nadzornikova deca* [The School Inspector’s Children] (Krstoslava Franić)¹³ were published for the first time in Croatia, as well as other stories in which children engage in mischief for fun but without any malicious intent, most often involving rough physical comedy.

Completely unrelatedly to the monkey Flok, another monkey appeared as the main character between the two world wars in the 1936 novel by Josip Selak, *Gojko: po svem svijetu proslavljeni majmun čovjek: roman za mladež* [Gojko: The World-Famous Monkey Man: A Novel for Young People]. The novel was based on an inversion of the idea behind Edgar Rice Burroughs’s *Tarzan* novels from the early 1910s (with sequels published until the late 1940s), the Croatian translations of which appeared very quickly, in the early 1920s. Tarzan is a boy who is kidnapped by apes and who, thanks to his humanity and his abilities, develops into the master of the jungle. Gojko, on the other hand, is an extraordinarily intelligent ape who, thanks to his education among humans and his special abilities, develops into a being that far surpasses an ordinary person.

¹² Danish film comedies about Pat and Patachon by actors Harald Madsen and Carl Schenstrøm – their names meaning “Skyscraper” and “Beehive” – appeared in the 1920s. In Croatia, their adventures entitled *Pat i Patachon kao diplomate* [Pat and Patachon as Diplomats] and *Pat i Patachon kao nogometaši* [Pat and Patachon as Football Players] were published in 1927 in the magazine *Zabavne novine* [Fun Newspaper] in Zagreb, published and edited by M. Minić.

¹³ A reprint of the picturebook was published in 2013 in the journal *Libri & Liberi* 2 (1): 105–125.

In general, the connection between humans and our primordial origins, which is reflected in our biological relatives, apes, seems to have an irresistible appeal to child audiences. The editors of *Radost* remembered their own childhood and fascination with the monkey Flok and decided to use this for propaganda and ideological purposes. In doing so, they had to significantly rework the original conception of the monkey Flok, with dubious results. The reappearance of Flok in print intended for a child readership in 1951 should be seen as an effort to make the topic of the National Liberation War as attractive as possible through a cheerful and playful approach.

On 8 June 1950, the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia sent a letter to the central committees of the republics and to the Central Committee of the People's Youth of Yugoslavia criticising excessive discipline and military spirit in the Alliance of Pioneers (CK SKJ 1972: 6):

The organisation of Pioneers should by its nature be an educational and entertaining children's organisation, which will meet the needs of children for play, amusement, and physical education, and which will, through organised cultural work, various excursions, trips, camps, etc., develop the qualities and inclinations that contribute to the proper and versatile development of the person. The education that children receive through the pioneer organisation should take place in the most diverse forms, without any repetitive pattern, so that the Union of Pioneers in the future becomes the organisation with the greatest diversity of children's activities.

The result of this change and a new approach to children was the establishment of the Pioneers' Council, in which the management of pioneers was entrusted to adult experts and not to a youth organisation as before. The children's magazine *Pionir* [Pioneer], published by the Central Committee of the Croatian National Youth, became a "magazine of entertainment for children" in September 1951. The communist government felt bold enough to shift from rigid and mechanical coercion to softer and finer forms of ideological influence on children, so the monkey Flok from the children's magazine *Radost*, published by the Council of the Union of Pioneers of the People's Republic of Croatia, should be seen as part of the pursuit of that aim.

On the following pages we present examples of Croatian versions of stories about Flok published in the magazine *Mladi Istranin/Mladi Hrvat* from 1909 to 1914, as well as all the instalments of the story of Flok and Tonić published in the magazine *Radost* in the early 1950s. All of the publications from which we take examples and facsimiles are in the public domain. We are grateful to the Croatian School Museum in Zagreb and Croatian National and University Library in Zagreb and their employees for their kind assistance.

References

- Barba Šime [Viktor Cvitan]. 1951. Flok – pilot [Flok the Pilot]. *Radost* 1 (10): 11–12.
- Belčić, vlč. Renato. 2014. Proslava Porcijunkulova u Mariji Bistrici [The Celebration of Porziuncola's Day in Marija Bistrica]. *Iz nadbiskupije: Aktualnosti* (6. kolovoza/6 August). Zagrebačka nadbiskupija. <<https://www.zg-nadbiskupija.hr/default.aspx?id=14817&mobile=false>> (pristup 15. travnja 2022./accessed on 15 April 2022).

- Busch, Wilhelm. 1879. *Fipps, der Affe* [Majmun Fipps / Fipps the Monkey]. München: Verlag von Fr. Bassermann.
- CK SKJ. 1972. Pismo CK SKJ – inicijativa za stvaranje Saveta Saveza pionira [Letter from the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia – The Initiative for the Creation of the Council of the Union of Pioneers]. U: /In *Savez pionira Jugoslavije 1942–1972. Savet za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije 1952–1972*. [Union of Pioneers of Yugoslavia 1942–1972. Council for the Education and Protection of Children of Yugoslavia 1952–1972], 6–13. Beograd: Društvo i vaspitanje – Savet za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije i Novinsko preduzeće „Radnička štampa“.
- „Čuvaj se, Flok ti to ne će zaboraviti...“ [“Beware, Flok Will Not Forget It...”]. 1952. *Radost* 2 (2): 14–15.
- Dogodovštine Tonića i Floka: Lažna brada i brkovi [The Adventures of Tonić and Flok: False Beard and Moustache]. 1953. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (3): 13.
- Flok crta majmune [Flok Draws Monkeys]. 1952. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (5): 10–11.
- Houdek, Jaroslav. 1904–1905. Dobrodružství opičáka Fuka [Pustolovine majmuna Fuka / The Adventures of Fuk the Monkey]. [Ilustr./Illus. Pavel František Malý]. *Malý čtenář* 24 (5–17).
- Još jedna vesela zgod a majmuna Floka [Another Merry Adventure of Flok the Monkey]. 2011. *Mladi Hrvat* 3 (3): 72–74.
- Opet isti neprijatelj [The Same Enemy Again]. 1953. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (5): 7–9.
- Prokúpek, Tomáš. 2022. Flok, Fuk a Caramel [Flok, Fuk, and Caramel]. *Aargh!: komiksový sborník* 21: 38–39.
- Rabier, Benjamin & Rodolphe Bringer. 1903/1927. *Caramel: histoire d'un singe* [Caramel: priča o majmunu / Caramel: The Story of a Monkey]. Paris: Boivin et Cie. Bibliothèque nationale de France <gallica.bnf.fr> (preuzeto 2. ožujka 2022./accessed on 2 March 2022).
- Susret s partizanskim kurirom Tonićem [Meeting Partisan Courier Tonić]. 1952. Ilustr./ Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (1): 14–15.
- Vesele zgod e majmuna Floka [Merry Adventures of Flok the Monkey]. 1909a. *Mladi Istranin* 1 (11): 211–216.
- Vesele zgod e majmuna Floka [Merry Adventures of Flok the Monkey]. 1909b. *Mladi Istranin* 1 (12): 235–239.
- Vesele zgod e majmuna Floka [Merry Adventures of Flok the Monkey]. 1910a. *Mladi Hrvat* 2 (1): 18–23.
- Vesele zgod e majmuna Floka! [Merry Adventures of Flok the Monkey!]. 1910b. *Mladi Hrvat* 2 (5): 110–114.
- Vesele zgod e majmuna Floka! [Merry Adventures of Flok the Monkey!]. 1910c. *Mladi Hrvat* 2 (4): 86–88.
- Vesele zgod e majmuna Floka!: Konac [Merry Adventures of Flok the Monkey!: The End]. 1910d. Po českom/After the Czech: Viktor Car Emin. *Mladi Hrvat* 2 (7): 160–163.

Upotrebe nevaljalština majmuna Floka

Berislav Majhut

U dječjem časopisu *Radost* objavljeno je od 1951. do 1953. četrnaest tekstova o sudjelovanju majmuna Floka na partizanskoj strani u Narodnooslobodilačkom ratu 1941. – 1945. Bez obzira na to što je čitateljska publika imala prilike osvjedočiti se ne samo u općenarodni već i u opći ustanak protiv okupatora u više djela dječje književnosti, uključivanje majmuna Floka u partizanski pokret kao da je tomu otporu dalo novu razinu.

U *Pričama partizankama* Branka Ćopića objavljenim 1945. u nakladi Prosvjete u Zagrebu, na ćirilici, u općenarodni ustanak protiv fašista i „domaćih izdajnika“ nisu se uključili samo oni koji su mogli nositi pušku, ne samo djeca i starci, ne samo životinje i biljke, nego su u njem sudjelovale i nežive stvari poput rogulja i bradvi pa čak i geografski čimbenici poput planina, gradova i rijeka. Tim su se postupkom koristili mnogi dječji pisci.¹ Pa ako već svi sudjeluju u općem otporu fašistima, onda i pojavu majmuna Floka u partizanima treba shvatiti kao samorazumljivi slijed toga nastojanja.

U prvom pojavljivanju majmuna Floka na stranicama dječjega časopisa *Radost*, u pripovijesti „Flok – pilot“, potpisani autor Barba Šime² djelomično objašnjava kako je do toga došlo (1951: 12):

Nekoliko me je starijih ljudi pitalo, znam li što o čuvenom majmunu Floku, o kojemu su nekad čitali toliko zanimljivih dogodovština.

Danas mogu da im javim, da je Flok još i sad živ i zdrav i spreman na svakakve vragolije, nepopravljiv obješenjak. Takav vam je bio i ostao taj moj davni znanac Flok. Uz to domišljat, spretan i vješt kao nijedan od njegovog roda.

„Stariji ljudi“ pitali su za „čuvenog majmuna Floka o kojemu su nekad čitali“. Uz to, Flok je „davni znanac“ Barba Šime. Na što se točno misli pri tim aluzijama na prošlost, u pripovijesti se ne objašnjava.³

¹ Tim postupkom često su se koristili Branko Ćopić (*Priče partizanke*, 1945., „Zekonja u ofanzivi“ iz zbirke *Mrvica brani komandanta i druge priče*, 1948. ili *Bajka o sestri Koviljki*, 1946.), Anđelka Martić (*Mali konjovodac*, 1951., *Bjelkan*, 1951., *Pirgo*, 1953.), Vida Brest, pravim imenom Majda Peterlin (*Ptice i grm*, 1955., *Medvjed*, 1965., *Srna*, 1965.), Milan Šega (*Kako je Ris postavljao Njemcima[sic!] zasjede*, 1965.), Tone Seliškar (*Priča o mazgi koja je spasila partizane*, 1965.) itd.

² Samo je prvu u nizu pripovijesti potpisao Barba Šime. Tek kasnije, u 3. broju 2. godišta *Radosti* iz 1952., saznajemo da se pod tim pseudonimom krije Viktor Cvitan (1905. – 1962.), tada glavni urednik *Radosti* (1951. – 1962.) i prosvjetni inspektor u Ministarstvu prosvjete Narodne Republike Hrvatske.

³ Glavninu ilustracija u *Radosti* načinila je Zdenka Turkalj Križ (1897. – 1986.), akademska slikarica, koja je zaslužna za ilustracije više dječjih izdanja u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Zdenka Turkalj udala se, vjerojatno 1921., za kipara Jozu Turkalja, koji je s Vanjom Radaušem izradio spomenik Palim hrvatskim vojnicima u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918. Zajedno s Nadom Pleše nacrtala je likove za kazalište sjena *Mladost Petrice Kerempuha* u prvoj predstavi marionetskoga kazališta Ljube Babića. Te ilustracije poslužile su i za prvu hrvatsku slikovnicu „Mladost Petrice Kerempuha“ koja je 1921. izašla u sklopu knjige *Petrica Kerempuh i spametni osel*, za koju je tekst napisao Vujec Grga, tj. Dragutin Domjanić. Zdenka Turkalj Križ ilustrirala je *Družbu Pere Kvržice* Mate Lovraka 1933. i roman Đure Vilovića *Pas Cvilek, dječak Ivek i dudaš Martin* 1934. Oba su romana izašla u Binozinoj nakladi. Pri ilustriranju drugoga romana ilustratorica se vratila groteski na neki likovi podsjećaju na siluete iz *Mladosti Petrice Kerempuha*.

Majmun Flok pojavio se prvi put u Hrvatskoj 1909. u dječjem časopisu *Mladi Istranin*, koji je izlazio iz Opatiji u vlasništvu i pod uredništvom Viktora Cara Emina. Časopis je često suuredniavao i Rikard Katalinić Jeretov (1869. – 1954.). Nastavio je izlaziti i kad je časopis 1. siječnja 1910. promijenio ime u *Mladi Hrvat* pa onda i u svim godištimama sve do posljednjega broja u srpnju 1914. Majmun Flok je, uz lik nestašnoga dječaka Jurića,⁴ posve sigurno bio najomiljeniji i najpopularniji pripovjedni junak u tom časopisu.

Barba Šime piše kako su nekadašnji čitatelji doduše ostarjeli, ali je zato Flok ostao isti onakav kakav je uvijek i bio. Ali, je li Flok ostao onakav kakav je bio u *Mladom Istraninu* i *Mladom Hrvat*u ili je morao proći kroz radikalnu pretvorbu kako bi odgovorio na posve nove i drugačije zadatke u *Radosti*?

Majmun Flok rodio se na obalama velike rijeke Kongo. Majka mu je bila „mila i prekrasna opica“, otac „načelnik sviju majmuna“, a od Floka se očekivalo „da naslijedi oca na prijestolju“ (Vesele zgode... 1909a: 211). Stoga se može reći da je Flok bio kraljevskoga roda. Stjecajem nesretnih okolnosti Floka zarobe i prodaju nekome europskomu cirkusu. Iz toga cirkusa otkupio ga je bogati gospodin Zlatarić. U domaćinstvu gospodina Zlatarića kuharica je Bara. U kući gospodina Zlatarića vratarica je gospođa Porcijunkula⁵ koja živi zajedno sa svojim sinčićem Tonićem u jednoj sobi u prizemlju. Kuća ima četiri kata, a na svakom katu su četiri obitelji. Prijateljice su gospođe Porcijunkule odlična gospođica Julka s trećega kata te sobarica Tonka. U prizemlju je trgovina.

Zbog jedne Flokove nepodopštine Tonić je dobio batine pa se odlučio osvetiti majmunu. Majmun rado oponaša čovjeka pa je Tonić stavio odostraga u hlače dugačku kobasicu da mu visi kao rep, a onda si je odrezao komad kobasice. Flok ga je oponašao pa si je i sam odrezao komad vlastitoga repa. „Flok zavije glasom ne toliko od boli koliko od sramote, pošto je sada razabrao Tonićevu lukavštinu.“ (Vesele zgode... 1910a: 21). Dakle, Tonić i Flok nisu bili u nimalo prijateljskom odnosu. Dapače, Tonić je donio kući loše ocjene pa mu je gospođa Porcijunkula spalila sve igračke. Tonić je za svoju nesreću okrivio Floka i odlučio mu se osvetiti. Na tavanu je zapalio svijeću i na pod stavio cigaru i praskavicu koja je posve sličila cigari. Na to je cigaru zapalio na svijeći, a onda otišao. Flok je sve to promatrao sa strane i slijedeći svoj majmunski nagon za oponašanjem odmah je uzeo praskavicu i zapalio ju na svijeći želeći i sam popušiti cigaru. Kad je praskavica eksplodirala, prevrнула je svijeću i zapalila kuću. Flok se, čuvši zapomaganje gospođe Petrić, čiji je sin Franić ostao na trećem katu, uspeo po oluku i spasio dijete, na što su ga svi slavili kao junaka. „Kao što vidite, naš je Flok izišao časno iz stupice, što mu je ono podmetnuo opaki Tonić.“ (Vesele zgode... 1910b: 113).

⁴ Jurić se kao lik pojavljuje u *Mladom Hrvat*u u raznim tekstovima, od anegdota do poučnih priča. Jednu je priču iz *Mladoga Hrvata* Viktor Car Emin 1922. proširio u igrokaz *Nevidljivi Jurić: vesela igra za djecu u dva čina* koji je objavljen u Zagrebu u nakladničkoj kući Stjepan Kugli u biblioteci Dječje knjige, broj 1.

⁵ „Porcijunkula“ je drugi naziv za crkvicu Gospe od Anđela u blizini Asiza, gdje je, prema legendi, sv. Franjo započeo svoju misiju i osnovao franjevački red. Riječ se također odnosi i na samu Gospu od Anđela. Sama riječ znači „komadić“, „djelić“, „čestica“, a odnosi se na česticu zemlje oko crkvice koju je sv. Franjo dobio na dar od Benediktinaca (usp. Belčić 2014).

Flok je, dakle, ne samo zbog svoje majmunske prirode, nego i zbog svoje osobnosti neobično sklon igri i nestašlucima koje bi uvijek ostvario sam. Stoga je Flok u stalnom sukobu s gospođom Porcijunkulom, Tonicem, kuharicom Barom, kao i s drugim stanarima kuće (Vesele zgrade... 1910c: 86):

On je, tri ga jada smela! – nanio već dosta okapanja i gospodinu Zlatariću i gospođi Porcijunkuli i kuharici Bari. Od njega nije imala mira ni maca Muca a ni papiga Kri-Kri. Sve je to živa istina, i da je na moju, ja bih toga obješenjaka nerijetko isprašio – neka pamti, zlo ga ne vidjelo! Ali nešto mu treba ipak progledati kroz prste. Flok je majmun, doduše nadareno živinče, koje će te kadšto upravo zadiviti svojim umijećem, ali nema u njega ono, što svako malo dijete resi: nema u njega pameti ni razbora. Stoga ako Flok i učini kakovu budalaštinu, ne upišimo mu to u odviše veliko zlo.

Usprkos tvrdnjama Barba Šime da se Flok nije nimalo promijenio, on će pri pojavljivanju na stranicama *Radosti* zadobiti cijeli niz novih i drugačijih osobina (Susret... 1952: 15):

Kad se najedoše, Tonic ustane da krene na put, a za njim pođe i Flok. Odsad se više nisu rastajali. Kamogod bi krenuo Tonic, svud ga je pratio Flok i postao mu privrženim, kao što je i pas privržen svome gospodaru. Tonic je s njim dijelio svaki svoj zalogaj, svaku koricu kruha. A kad toga nije bilo – bratski su gladovali.

Ni Tonic nije nikud htio bez svoga Floka.

Ne samo da Tonic Floku nije više zakleti neprijatelj, nego oni postaju nerazdvojni „drugari“. Pri tom Flok gubi svoju nepredvidljivu, divlju autonomnost i postaje vjerni pratitelj Tonica, „privržen kao pas“.

Dok u *Mladom Hrvatu* Flok čini nevaljalštine svima bez razlike, pa i onima koji mu čine dobro, kao gospodinu Zlatariću i kuharici Bari, u *Radosti* se Flok svrstava na partizansku stranu i svoje djelovanje upravlja isključivo protiv fašista i nacista.

Flok kao da je istovremeno i svjestan, ali i nesvjestan svoje majmunske prirode („Čuvaj se...“ 1952: 14):⁶

Vidio je nekoliko puta, kako se mnoštvo crnih sakupilo na trgu, a predvodnik je s nekog balkona nešto vikao žestoko mašući rukama ili bi se primio za ogradu, drmao je ili bi lupao šakom po njoj neprestano vičući. Flok je bio iznenađen, jer su ga sve te njegove kretnje jako podsjećale na njegovu braću majmune u kavezu, koji drmaju šipkama kaveza i neugodno kriješte.

Također, Flok je u pripovijesti „Flok crta majmune“ izjavio: „Hitler i Musolini su dva najveća majmuna“ (1952: 10). Nacisti i fašisti u svojim redovima imaju one koji su posve nalik majmunima što ih čini smiješnima i apsurdnima, a partizani, koji u svojim redovima imaju pravoga majmuna (Floka), nisu nimalo smiješni nego su ozbiljni i pravedni. Flok želi one druge uvrijediti time što im ukazuje na njihovu sličnost s majmunima iako on sâm jest majmun. Viktor Cvitan, kao barba Šime, očito u tom paradoksu ne vidi nikakvu poteškoću.

Dok je u *Mladom Hrvatu* Flok, uz sve druge likove i sadržaje, trebao poslužiti privlačenju najmlađih i osnaživanju hrvatske nacionalne svijesti kroz čitanje zabavnih

⁶ U naslovu pripovijesti „Čuvaj se, Flok ti to ne će zaboraviti“ treba vidjeti skriveno ime „ti to“ (to jest „Tito neće zaboraviti“).

i lakih sadržaja na hrvatskom jeziku, u *Radosti* se majmun Flok trebao prije svega narugati pobijeđenomu neprijatelju, nacistima i fašistima koje su on i dječak Tonic „zarobljavali na stotine“, a onda i upozoriti na stalnu unutrašnju (u priči „Lažna brada i brkovi“, Dogodovštine... 1953a: 13) i vanjsku opasnost koja vreba na Jugoslaviju (Opet isti... 1953: 8):

„Gle, je li moguće?“, pomisli iznenađeno, kad na suprotnoj obali, s one strane granice, ugleda topove, koji su upereni prema našoj zemlji i mnoštvo vojnika, koji su polijegali po zemlji i uperili bojno oružje ovamo prema nama. „Pa to su isti onakvi vojnici, kakvih smo Tonic i ja zarobili na stotine! Zna li Tonic za to?“, pomisli Flok.

Dakle, oni koji su sve do pred sam kraj rata bili jugoslavenski saveznici u ratu protiv fašizma i nacizma, Amerikanci i zapadni saveznici, pretvorili su se 1953. godine u fašiste koji prijete Jugoslaviji. Priča „Opet isti neprijatelj“ govori o vremenu kada Tonic više nije „mali partizanski kurir“ jer je „prošlo [...] odonda već blizu deset godina“ (7). Priča je objavljena u *Radosti* u siječnju 1953. Slobodni Teritorij Trsta (uspostavljen 1947.) u to je vrijeme bio podijeljen na Zonu A i Zonu B. Budući da su saveznici koji su kontrolirali Zonu A htjeli taj teritorij prepustiti Italiji, došlo je do nagle eskalacije sukoba koji je krajem 1953. doveo gotovo do izbijanja rata između saveznika i Jugoslavije. Sukob je završio Londonskim memorandumom 1954. prema kojemu je Zona A pripala Italiji, a Zona B Jugoslaviji.

I u vizualnom se pogledu majmun Flok u *Radosti* znatno promijenio. U *Mladom Istraninu* i *Mladom Hrvatu* Flok je bio preuzet⁷ iz češkoga dječjega časopisa *Malý čtenář* (1904. – 1905.)⁸ pod naslovom *Dobrodružství opičáka Fuka* [Pustolovine majmuna Fuka]. Autor teksta bio je Jaroslav Houdek,⁹ dok ime češkoga ilustratora Pavla Františka Malýa (1882. – 1952.) nije bilo navedeno. U časopisu *Malý čtenář* stoji da se objavljuje skraćena verzija, ali se ne spominje da su tekst i crteži zapravo preuzeti iz francuske dječje knjige *Caramel: Histoire d'un singe* [Caramel: priča o majmunu] Benjamina Rabiera i Rodolphe Bringerera, iz 1903. (usp. Prokúpek 2022: 38) (Sl. 1). Pri usporedbi svih triju inačica: francuske, češke i hrvatske,¹⁰ vidljivo je da je francuska najbogatije ilustrirana jer ne samo što je većina ilustracija u boji, nego je i opsežnija od

⁷ I tekst i ilustracije preuzete su u hrvatskom časopisu bez navođenja imena čeških autora. Tek se na kraju razdoblja preuzimanja Houdekova djela u *Mladom Hrvatu* navodi: „Po českom: Viktor Car Emin“ (Vesele zgrade... 1910d: 163).

⁸ Tomáš Prokúpek prvi je upozorio na francuske i njemačke izvornike majmuna Fuka koje su preuzeli u časopisu *Malý čtenář*. Te je veze kontekstualizirao i vrlo uvjerljivo prikazao u članku „Flok, Fuk a Caramel“ (2022), te se u ovom prikazu obilno i sa zahvalnošću koristim njegovim istraživanjem.

⁹ Jaroslav Houdek pseudonim je urednika časopisa *Malý čtenář*, Františka Serafinský Procházke (1861. – 1939.). Pod pseudonimom Jaroslav Houdek objavio je 1925. knjigu *Dobrodružství opičáka Fuka* [Pustolovine majmuna Fuka] u nakladi Jos. R. Vilímek.

¹⁰ Digitalizirani primjerak knjige o Caramelu dostupan je na mrežnim stranicama Francuske nacionalne knjižnice (Bibliothèque nationale de France – BnF) na poveznici <gallica.bnf.fr>. Digitalizirani brojevi časopisa *Malý čtenář* dostupni su na stranicama Digitalne knjižnice (Digitální knihovna) Nacionalne knjižnice Češke Republike (Národní knihovna České republiky) na poveznici <<https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/periodical/uuid:b19ae262-435d-11dd-b505-00145e5790ea>>. *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* mogu se pregledavati na stranicama Portala digitaliziranih časopisa „Stari hrvatski časopisi“ Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, na poveznici <<http://dnc.nsk.hr/journals/Default.aspx>>.

češkoga izdanja gdje su neki crteži izostavljeni. Češki crteži kompozicijski posve slijede francuske i razlikuju se tek tu i tamo u ponekoj pozi majmuna Caramela, odnosno Fuka. Također, primjerice, u češkoj je inačici u epizodi o požaru na slici na kojoj se poslije požara zahvaljuju Fuku dočrtan stražar s perjanicom (Sl. 2), a na drugom su mjestu dodani češki natpisi (poput: „Karáskův Velecirkus dnes velke predstaveni!!!“ i „Podomní obchod a žebrota se zapovídá!“),¹¹ a njih u francuskoj knjizi uopće nema. U hrvatskim izdanjima doslovno su preuzeti češki crteži, čak i bez promjene natpisa na češkom (Sl. 3 i 4).

U posljednjoj epizodi francuske priče Caramel zadobije smrtne ozljede u borbi s lopovom te uginu (Sl. 5). Zahvaljujući dalekovidnosti, češki autori i hrvatski urednici nisu dopustili da Fuk/Flok uginu od zadobivenih ozljeda pa u češkoj i hrvatskoj inačici gospodar odvodi Fuka/Floka na Siciliju da se oporavi, a majmun to iskoristi i ukrca se na brod koji plovi za Kongo. To je omogućilo da se Flok ponovno pojavi na stranicama *Mladoga Hrvata* 1911. i 1912. godine, u novim epizodama, pa je tako iskorištena i jedna epizoda koja se nalazi i u knjizi o Caramelu i u pričama o Fuku, a ranije je ispuštena u hrvatskoj verziji. Tomáš Prokůpek tvrdi da su također upotrijebljene i neke epizode Benjamina Rabiera o majmunima koje se ne nalaze u *Caramelu* (2022: 38).

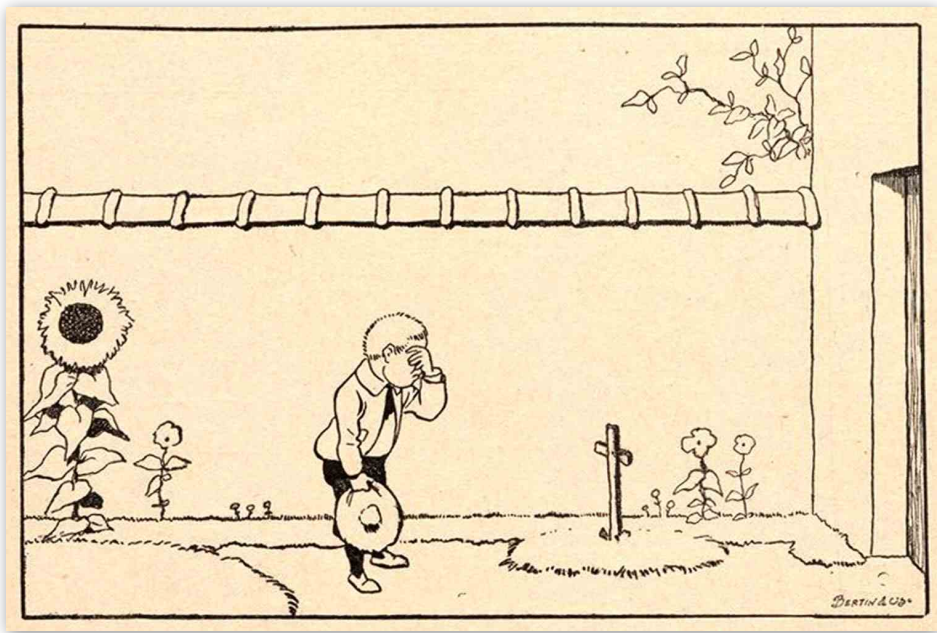

Fig. 5. Caramel's grave. *Caramel* (1903/1927: 70). Source: gallica.bnf.fr/BnF.

Sl. 5. Caramelov grob. *Caramel* (1903/1927: 70). Izvor: gallica.bnf.fr/BnF.

¹¹ „Danas velik nastup Karásekova cirkusa!!!“, „Zabranjeno torbarenje i prosjačenje“.

Napokon, 1913. u *Mladom Hrvatu* počinju izlaziti pustolovine Wilhelma Buscha (1832. – 1908.) o majmunu Fippsu, kao Flokove. Naime, Wilhelm Busch je 1879. objavio priče u stihovima pod naslovom *Fipps, der Affe* [Majmun Fipps] (Sl. 6). Fipps još u Africi doslovno povuče za nos crnca koji ga je pokušao uhvatiti. Ipak, nasjedne na varku belgijskoga mornara. Znajući za neodoljivost oponašalačkoga instinkta kod majmuna, mornar ostavi par malih čizama ispod palme na kojoj je sjedio Fipps, a onda navuče svoje čizme i ode prema brodu. No čim je malo odmaknuo, Fipps je već navukao čizme koje potom nije mogao skinuti i u kojima nije mogao pobjeći. Kao u obrnutoj bajci u kojoj upravo čizme daju Mačku Charlesa Perraulta ljudskost i moć, kod Buscha čizme daju majmunu ljudskost, ali i nemoć. Majmuna Fippsa odvođe u Bremen gdje susreće razne ljude: brijača, pekara i mnoštvo drugih. Svima njima svojim nestašlucima izazove mnogo boli i materijalne štete.

Fig. 6. Three images from *Majmun Fipps* [Fipps the Monkey] (Busch 1879: 14–15).

Sl. 6. Tri ilustracije iz knjige *Majmun Fipps* (Busch 1879: 14–15).

Francuski izvornik te češka i hrvatska adaptacija obiluju kulturnim posebnostima i razlikuju se po količini i kakvoći opisanih i prikazanih detalja. Primjerice, Caramelov je gospodar opisan i na crtežu prikazan kao istraživač afričkih predjela (Sl. 7). U češkoj je inačici samo riječima opisan, bez crteža, a u hrvatskoj je posve izgubio svaku referenciju na Afriku i istraživanje. Zato hrvatskomu čitatelju i nije posve jasno zašto je gospodin Zlatarić skupo platio majmuna kad ga je otkupio od vlasnika cirkusa niti što mu majmun znači.

Podrobnije, gospodin Agénor Picrate oduševljeno je čitao u novinama i knjigama o uzbudljivim istraživanjima u Africi tako da je na kraju i sam počeo vjerovati u to da je slavni istraživač. Gospodin Picrate ima pedeset i pet godina i deset tisuća franaka godišnje rente. Faustin Kropaček, pedesetogodišnjak, neoženjen poput Picratea, ima godišnji prihod od deset tisuća kruna. Gospodin Kropaček nije bio ni putnik ni istraživač, ali je rado čitao o dalekim putovanjima i neprestano o tom razmišljao i snatrio. Na kraju je povjerovao da je sve to sam proživio. Za razliku od njih dvojice, gospodin Zlatarić samo je silno bogat i jako voli životinje.

Kao i sve kuće koje drže do sebe, kuća u kojoj je živio M. Agénor Picrate imala je vratara. U ovom slučaju, to je bila žena, vratarica Marne Michel, koja je imala dječaka po imenu Cadet. U češkoj je inačici njegovo ime Ladik, a u hrvatskoj Tonić.

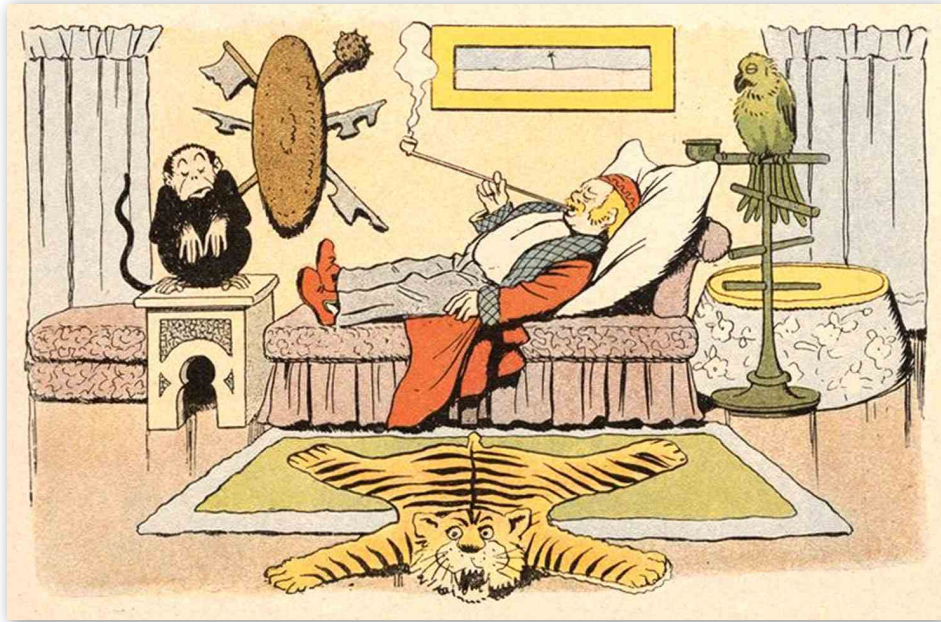

Fig. 7. Mr. Agénor Picrate at home. *Caramel* (1903/1927: 12). Source: gallica.bnf.fr/BnF.
 Sl. 7. Gospodin Agénor Picrate kod kuće. *Caramel* (1903/1927: 12). Izvor: gallica.bnf.fr/BnF.

Iako su ilustracije gotovo identične, njihova interpretacija može biti različita. U priči koja je objavljena u *Malom Istraninu* (Vesele zgode... 1909b), a koju u cijelosti donosimo u nastavku rubrike (v. str. 127–131 ovoga broja časopisa), nalazimo takav primjer. Mali Cadet zabavljao se svojim dječjim kazalištem lutaka ginjola (*guignol*) koje mu je dao njegov praujak. Mama Marne potjerala je sina s igračkama iz sobe da bi se mogla u miru posvetiti ogovaranju. To nije bila lagana operacija, jer kazalište „nije bilo jednostavna i jeftina igračka“ (Rabier i Bringer 1903/1927: 19). Uključivalo je velik broj likova, poput Guignola, Sudca, Žandara, Pulcinellu i Načelnika, kojega je nesretni Pulcinella nokautirao, a da se ne spominje Vrag koji je, konačno, da bi vrlina trijumfirala, odnio Pulcinellu u pakao (isto). Ladikovo kazalište nije bilo jednostavno premjestiti iz sobe u hodnik, jer „nije to bila igračka koja se može nabaviti za dvije krune“ (Houdek 1904–1905/7: 108). Uključivalo je mnoštvo kulisa i znameniti ansambl likova: Fausta, perzijskoga kralja, njegovu kćer, sagibljivoga Kašparka, strašnoga Mesistáfila, dva jako dlakava vraga, anđela u bijelom velu, nekoliko vitezova, policajca, ugljenara, gradonačelnika, vješala, zapisnik, kutiju bengalskih šibica – pravo pravcato Narodno kazalište (109). U hrvatskoj se inačici Tonić igra kazalištem koje je dobio od strica za rođendan. Kad su ga odrasli potjerali iz sobe da ne prisluškuje, pokupio je svoje lutke i „s kazalištem ispod pazuha izišao na hodnik“ (Vesele zgode... 1909b: 236).

U francuskoj priči, u jednoj epizodi, *Caramel* nestašlukom zadovolji svoju proždrljivost. U češkoj priči, Fuk ne pokazuje znakove da ga muči savjest, ali se

pripovjedač potrudio čitatelju objasniti koliko je njegov čin zao. U hrvatskoj inačici Flok ima savjest, a pouka i pedagoška pojašnjenja rasprostrla su se u priči punom širinom. Naime, Caramel spazi kako ulicom prolazi mali slastičarski naučnik koji na glavi nosi košaru sa slasnim, zlatnim slatkim pecivom (Sl. 8). Caramel je divnu poslasticu skinuo strjelicom i „hrskao brioš bez imalo grižnje savjesti zbog ružnoga djela koje je upravo počinio“ (Rabier i Bringer 1903/1927: 36). U češkoj inačici, slastičarski je šegrt na glavi u košari nosio divnu tortu ukrašenu ušećerenim cvijećem i ukuhanim voćem (Sl. 9). Kad je Fuk neopazice strjelicom skinuo vrh torte, pripovjedač si postavlja pitanja: što će reći mladenka na unakaženu tortu bez glave? Kakvu će napojnicu dobiti siroti nedužni mali slastičar? Kako će ga dočekati gospodin majstor kad mu naučnik natrag donese odbijenu i unakaženu tortu? Fuk nije pomislio ni na jednu od mogućih posljedica svojega nestašluka (Houdek 2004–2005/11: 164).

U hrvatskoj inačici, Flok iz prašume u Kongu piše pismo časopisu *Mladi Hrvat* u kojem opisuje svoj ružni čin i zbog njega se kaje. Ulicom je prolazio dječak s košarom na glavi u kojoj je bila omašna, krasno iskićena torta (Sl. 9). Kad se domogao dijela torte, piše Flok, „još su mi usta bila puna sladčine, kad me najedanput nešto ugrize za srce. Bilo mi je žao onog dječaka... [...] Gospodar [...] će ga za kazan izlupati, a možda i otjerati. Vjerujte mi, to me je silno boljelo, a i danas mi je žao...“ (Još jedna... 1911: 73).

Sve priče o majmunu Floku/Fuku/Caramelu/Fippsu zapravo su razne priče o nestašlucima. U Hrvatskoj su se priče o nestašnoj djeci u većem broju pojavile tek poslije Prvoga svjetskoga rata. Upravo nekako u to vrijeme u Hrvatskoj se prvi put objavljuju i *Janko Raščupanko* (Heinrich Hoffmann), i *Max i Moritz* (Wilhelm Busch), i *Maks i Maksić* (Sergej Mironović Golovčenko), i *Pat i Patachon*¹² i *Nadzornikova deca* (Krstoslava Franić),¹³ kao i niz drugih priča u kojima djeca izmišljaju nestašluke zabave radi i bez ikakve zle namjere, najčešće prepune neslanoga i gruboga fizičkoga humora.

Majmun se kao glavni lik pojavio između dva svjetska rata, posve nevezano uz majmuna Floka, u romanu Josipa Selaka *Gojko: po svem svijetu proslavljeni majmun čovjek: roman za mladež* iz 1936. Roman je to nastao na podlozi i izvrtanju ideje koja leži u romanima o Tarzanu Edgara Ricea Burroughsa iz ranih 1910-ih godina (s nastavcima do kasnih 1940-ih) i vrlo brzo su, već ranih 1920-ih, izlazili i u hrvatskom prijevodu. Naime, Tarzan je dječak kojega otmu majmuni i koji se zahvaljujući svojoj ljudskosti i osobnim sposobnostima razvije u gospodara džungle. Gojko je pak izvanredno inteligentan majmun koji se, zahvaljujući školovanju u ljudskoj okolini i svojim osobitim sposobnostima razvije u biće koje daleko nadmašuje običnoga čovjeka.

Uopće veza čovjeka s prapočetkom koja se zrcali u biološkim srođnicima majmunima ima, izgleda, neodoljivu privlačnost za dječju publiku. Vlastitoga djetinjstva i opčinjenosti majmunom Flokom sjetili su se i urednici *Radosti* te su ga odlučili

¹² Danske filmske komedije o Patu i Patašonu (glumačkoga para Harald Madsena i Carla Schenströma – „Nebodera“ i „Košnice“) pojavile su se 1920-ih godina. U Hrvatskoj su njihove pustolovine pod naslovom *Pat i Patachon kao diplomate* i *Pat i Patachon kao nogometaši* objavljene 1927. u časopisu *Zabavne novine* koje je u Zagrebu izdavao i uređivao M. Minić.

¹³ Pretisak slikovnice objavljen je 2013. u časopisu *Libri & Liberi* 2 (1): 105–125.

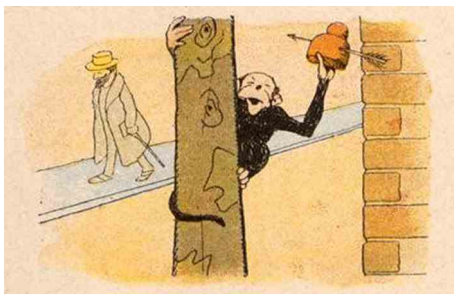
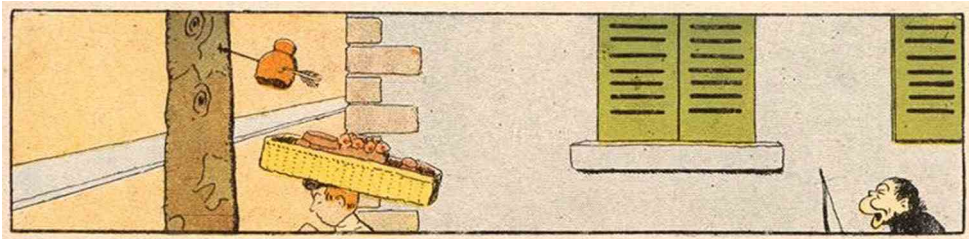
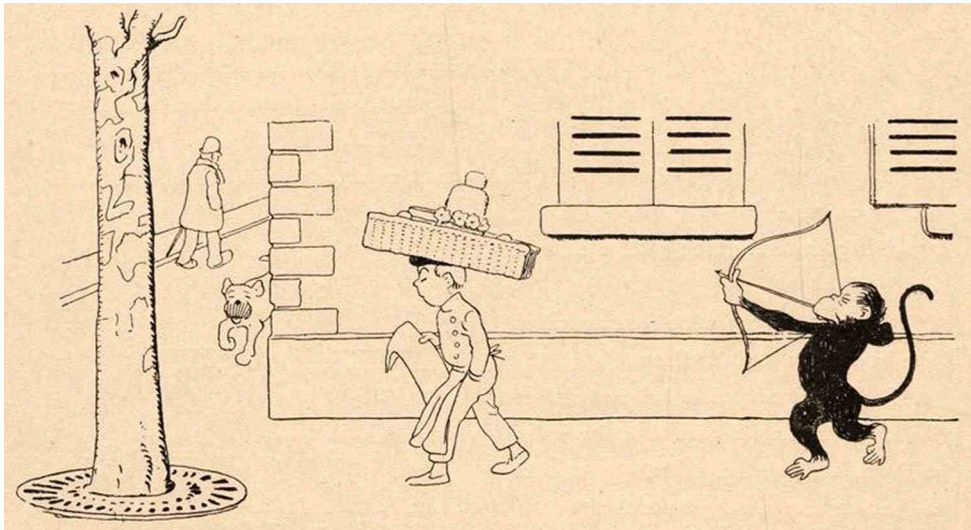

Fig. 8. Illustrations in the story about a stolen delicacy. *Caramel* (1903/1927: 35, 36).
Source: gallica.bnf.fr/BnF.

Sl. 8. Ilustracije u priči o ukradenoj poslastici. *Caramel* (1903/1927: 35, 36).
Izvor: gallica.bnf.fr/BnF.

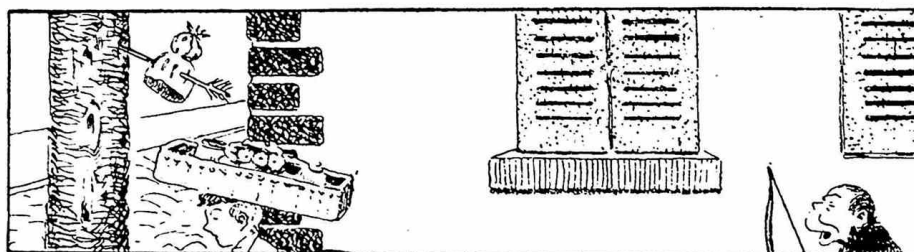
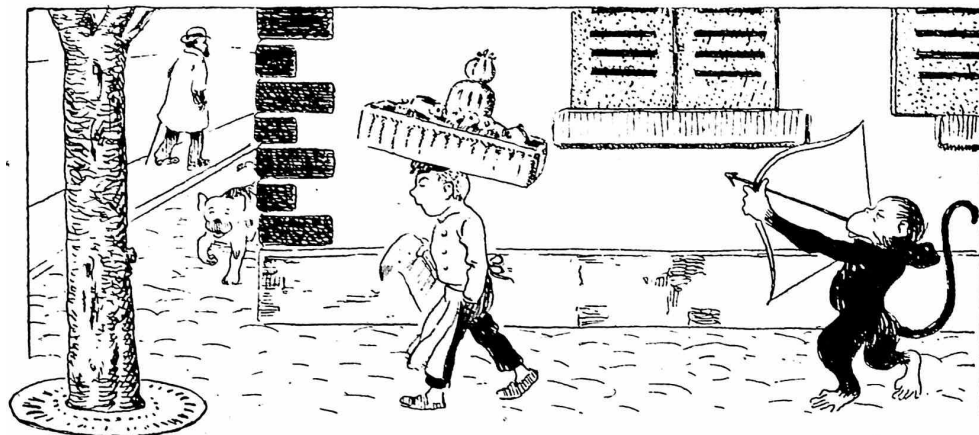

Fig. 9. Illustrations in the story about a stolen cake in the Czech and Croatian versions. *Malý čtenář* (1904–1905 (11): 162, 163) and *Mladi Hrvat* (3/1911 (3): 73, 74).

Sl. 9. Ilustracije u priči o ukradenoj poslastici u češkoj i hrvatskoj inačici. *Malý čtenář* (1904–1905 (11): 162, 163) i *Mladi Hrvat* (3/1911 (3): 73, 74).

iskoristiti u propagandne i ideološke svrhe. Pritom su morali znatno preraditi prvotnu koncepciju majmuna Floka, pa je onda i rezultat bio dvojbjen. Ponovnu pojavu majmuna Floka pred dječjom čitateljskom publikom 1951. treba promatrati kao nastojanje da se vedrim i zaigranim pristupom teme iz Narodnooslobodilačke borbe (NOB) učine što privlačnijima.

Naime, 8. lipnja 1950. Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije (CK KPJ) uputio je pismo centralnim komitetima republika i Centralnomu komitetu Narodne omladine Jugoslavije (CK NOJ) u kojem se zamjera pretjerana disciplina i vojnički duh u Savezu pionira (CK SKJ 1972: 6):

Pionirska organizacija po svom karakteru treba da bude vaspitno zabavna dečja organizacija, koja će zadovoljiti potrebe dece za igrom, zabavom i fiskulturnom, i koja će preko organizovanog kulturnog rada, raznih izleta, pohoda, logorovanja i sl. razvijati one osobine i sklonosti koje doprinose pravilnom i svestranom razvoju čoveka. Vaspitanje koje deca dobijaju kroz pionirsku organizaciju treba da se odvija u što širim i raznovrsnijim formama, bez ikakvih šablona, tako da Savez pionira u perspektivi postane organizacija najraznovrsnije dečje aktivnosti.

Rezultat toga zaokreta i nove strategije pristupa djeci bilo je osnivanje savjeta Saveza pionira u kojima je upravljanje pionirima bilo povjereno odraslim stručnjacima, a ne omladinskoj organizaciji kao do tada, a u medijskom pogledu ponovno je dopušteno objavljivanje stripova. Dječji časopis *Pionir*, koji je objavljivao Centralni komitet Narodne omladine Hrvatske, od rujna 1951. postaje „zabavni list za djecu“. Komunistička se vlast osjećala dovoljno jakom da prijeđe s krute i mehaničke prisile na mekanije i finije forme ideološkoga utjecaja na djecu pa i majmuna Floka u dječjem časopisu *Radost*, koji objavljuje Savjet saveza pionira Narodne Republike Hrvatske, treba shvatiti kao još jedno nastojanje u tom smjeru.

U nastavku donosimo primjere hrvatskih inačica priča o Floku objavljenih u časopisu *Mladi Istranin*, odnosno *Mladi Hrvat* od 1909. do 1914. godine te sve nastavke priče o Floku i Toniću objavljene u časopisu *Radost* ranih 1950-ih godina. Sve su publikacije iz kojih ovdje preuzimamo primjere i faksimile u javnoj domeni. Zahvaljujemo Školskom muzeju u Zagrebu i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, kao i njihovim djelatnicima na ljubaznoj pomoći u pripremi faksimila.

Popis literature

- Barba Šime [Viktor Cvitan]. 1951. Flok – pilot. *Radost* 1 (10): 11–12.
- Belčić, Renato. 2014. Proslava Porcijunkulova u Mariji Bistrici. *Iz nadbiskupije: Aktualnosti* (6. kolovoza). Zagrebačka nadbiskupija. <<https://www.zg-nadbiskupija.hr/default.aspx?id=14817&mobile=false>> (pristup 15 travnja 2022.).
- Busch, Wilhelm. 1879. *Fipps, der Affe* [Majmun Fipps]. München: Verlag von Fr. Bassermann.
- CK SKJ. 1972. Pismo CK SKJ – inicijativa za stvaranje Saveta Saveza pionira. U: *Savez pionira Jugoslavije 1942–1972. Savet za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije 1952–1972.*, 6–13. Beograd: Društvo i vaspitanje – Savet za vaspitanje i zaštitu dece Jugoslavije i Novinsko preduzeće „Radnička štampa“.
- „Čuvaj se, Flok ti to ne će zaboraviti...“. 1952. *Radost* 2 (2): 14–15.

- Dogodovštine Tonića i Floka: Lažna brada i brkovi. 1953. Ilustr. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (3): 13.
- Flok crta majmune. 1952. Ilustr. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (5): 10–11.
- Houdek, Jaroslav. 1904–1905. Dobrodružství opičáka Fuka [Pustolovine majmuna Fuka]. [Ilustr. Pavel František Malý]. *Malý čtenář* 24 (5–17).
- Još jedna vesela zgoda majmuna Floka. 1911. *Mladi Hrvat* 3 (3): 72–74.
- Opet isti neprijatelj. 1953. Ilustr. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (5): 7–9.
- Prokúpek, Tomáš. 2022. Flok, Fuk a Caramel. *Aargh!: komiksový sborník* 21: 38–39.
- Rabier, Benjamin & Rodolphe Bringer. 1903/1927. Caramel: histoire d'un singe [Caramel: priča o majmunu / Caramel: Story of a Monkey]. Paris: Boivin et Cie. Bibliothèque nationale de France <gallica.bnf.fr> (preuzeto 2. ožujka 2022.).
- Susret s partizanskim kurirom Tonićem. 1952. Ilustr. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (1): 14–15.
- Vesele zgrade majmuna Floka. 1909a. *Mladi Istranin* 1 (11): 211–216.
- Vesele zgrade majmuna Floka. 1909b. *Mladi Istranin* 1 (12): 235–239.
- Vesele zgrade majmuna Floka. 1910a. *Mladi Hrvat* 2 (1): 18–23.
- Vesele zgrade majmuna Floka! 1910b. *Mladi Hrvat* 2 (5): 110–114.
- Vesele zgrade majmuna Floka! 1910c. *Mladi Hrvat* 2 (4): 86–88.
- Vesele zgrade majmuna Floka!: Konac. 1910d. Po českom: Viktor Car Emin. *Mladi Hrvat* 2 (7): 160–163.

List of Editions of Croatian Versions of Stories about Flok the Monkey Popis izdanja hrvatskih inačica pripovijesti o majmunu Floku

Mladi Istranin [The Young Istrian]

1909.

- Vesele zgrade majmuna Floka [Merry Adventures of Flok the Monkey]. *Mladi Istranin* 1 (11): 211–216.
- Vesele zgrade majmuna Floka. *Mladi Istranin* 1 (12): 235–239.

Mladi Hrvat [The Young Croat]

1910.

- Vesele zgrade majmuna Floka. *Mladi Hrvat* 2 (1): 18–23.
- Vesele zgrade majmuna Floka. *Mladi Hrvat* 2 (2): 41–47.
- Vesele zgrade majmuna Floka. *Mladi Hrvat* 2 (3): 60–65.
- Vesele zgrade majmuna Floka! *Mladi Hrvat* 2 (4): 86–88.
- Vesele zgrade majmuna Floka! *Mladi Hrvat* 2 (5): 110–114.
- Vesele zgrade majmuna Floka! *Mladi Hrvat* 2 (6): 138–140.
- Vesele zgrade majmuna Floka!: Konac [The End]. Po českom/After the Czech: Viktor Car Emin. *Mladi Hrvat* 2 (7): 160–163.

1911.

- Još jedna vesela zgoda majmuna Floka [Yet Another Merry Adventure of Flok the Monkey]. U potpisu/Signed as: Vama vrlo odani Flok / Very Loyal to You, Flok. *Mladi Hrvat* 3 (3): 72–74.

1912.

- Flok na aeroplanu [Flok on an Aeroplane]. U potpisu/Signed as: Veljko (pseudonim Viktora Cara Emina / pseudonym of Viktor Car Emin). *Mladi Hrvat* 4 (3): 89–93.
- Vesele zgrade majmuna Floka. U potpisu/Signed as: Veljko. *Mladi Hrvat* 4 (10): 299–301.

1913.

Posljednje zgrade majmuna Floka: Flok i crnac Tinka-Tanka-Bu [The Final Adventures of Flok the Monkey: Flok and Black Man Tinka-Tanka-Bu]. *Mladi Hrvat* 5 (4): 121–126.

Posljednje zgrade majmuna Floka: II. Flok i belgijski mornar [The Final Adventures of Flok the Monkey: II Flok and the Belgian Sailor]. *Mladi Hrvat* 5 (5): 153–157.

Posljednje zgrade majmuna Floka: III. Kod majstora Baburila [The Final Adventures of Flok the Monkey: III At Master Baburil's]. *Mladi Hrvat* 5 (6–7): 200–205.

Posljednje zgrade majmuna Floka: IV. Flok i pekarovi kolači [The Final Adventures of Flok the Monkey: IV Flok and the Baker's Cakes]. *Mladi Hrvat* 5 (8–9): 245–249.

Posljednje zgrade majmuna Floka: V. Kod glazbovođe Zvonka Cysa [The Final Adventures of Flok the Monkey: V Visiting the Musician Zvonko Cys]. *Mladi Hrvat* 5 (10): 282–286.

Posljednje zgrade majmuna Floka: VI. Radi lule duhana [The Final Adventures of Flok the Monkey: VI For a Mere Trifle – Of Tobacco]. *Mladi Hrvat* 5 (11): 315–319.

1914.

I opet Flok [Flok Again]. *Mladi Hrvat* 6 (3): 90–92.

I opet Flok. U potpisu/Signed as: Veljko. *Mladi Hrvat* 6 (4): 122–125.

I opet Flok! U potpisu/Signed as: Veljko. *Mladi Hrvat* 6 (7): 210–211.

Radost [Joy]**1951.**

Flok – pilot [Flok the Pilot]. U potpisu/Signed as: Barba Šime. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 1 (10): 11–12.

1952.

Susret s partizanskim kurirom Tonićem [Meeting the Partisan Courier Tonić]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (1): 14–15.

„Čuvaj se, Flok ti to ne će zaboraviti...” [“Beware, Flok Will Not Forget It”]. *Radost* 2 (2): 14–15.

Flok i svraka [Flok and the Magpie]. U potpisu/Signed as: V. Cvitan. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (3): 9–10.

Flok [Flok]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (4): 14–15.

Flok crta majmune [Flok Draws Monkeys]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (5): 10–11.

Flok na fašističkoj paradi [Flok at the Fascist Parade]. Ilustr./Illus. V. Svečnjak[sic!] [Vilim Svečnjak]. *Radost* 2 (6): 10–12.

Flok i Tonić [Flok and Tonić]. Ilustr./Illus. Barba Vilko [Vilim Svečnjak]. *Radost* 2 (7): 8–9.

Strahovito oružje: Doživljaji partizanskog kurira Tonića i majmuna Floka [A Terrible Weapon: Experiences of the Partisan Courier Tonić and Flok the Monkey]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (8): 5–7.

Flok u opasnosti [Flok in Danger]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (9): 8–9.

Tonić i Flok u kavezu [Tonić and Flok in a Cage]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 2 (10): 8–9.

1953.

Što je s Tonićem i Flokom? [What's Happening with Tonić and Flok?]. Ilustr./Illus. Vesna Borčić. *Radost* 3 (2): 16.

Dogodovštine Tonića i Floka: Lažna brada i brkovi [The Adventures of Tonić and Flok: False Beard and Moustache]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (3): 13.

Opet isti neprijatelj [The Same Enemy Again]. Ilustr./Illus. Zdenka Turkalj. *Radost* 3 (5): 7–9.

Mladi Istranin

Br. 11.

MLADI ISTRANIN

Str. 211

Ljubljani a deset godina poslije i u Zagrebu. Sokolstvo se proširilo i među ostalim Slavenima: među Poljacima, Srbima, Bugarima, Rusima te među Slavenima u Americi.

Hrvatsko sokolstvo broji danas prek 100 društava. Mnoga su naša društva podijeljena u župe. Najmlađa je župa Vitezičeva, u koju su udružena istarska sokolska društva. Ta se je župa osnovala dne 29. kolovoza o. g. u Voloskom-Opatiji. Tom prigodom priredili su naši Sokoli u Opatiji veoma uspjeti slet. Uz starije Sokole vježbao je i podmladak iz slovenske Bistrice i Voloskoga-Opatije. Slika nam pokazuje naše volosko-opatijske Sokoliče, kako vježbaju sa zastavicama. I bistrički i naš volosko-opatijski sokolski podmladak ubrao je onoga dana mnogo pohvala.

Hrvatska mladeži! Drži visoko zastavu slavnoga hrvatskoga sokola, jer tko hoće da bude Hrvat — taj mora da bude i — Sokô!

Vesele zgođe majmuna Floka.

Na obalama velike rijeke Kongo, u zapadnoj Africi, rodilo se majmunče Flok. Mati mu je bila mila i prekrasna opica, otac — ozbiljan i strogi majmun, načelnik sviju majmuna, što su nastavali u porječnoj šumi.

Već za mlada naučio se Flok nebrojenim majstorijama. Nije bilo paome tako visoke, a da joj se ne bi popeo na vršak. A kako ga je tek bilo vidjeti, kad bi ono svoj dugi rep obavio oko grane, pa se njihao kao na zidnoj uri njihalka! Sve ga je voljelo, i razne su zvijeri dolazile, da gledaju njegove majstorije. Rastao je Flok u okretnosti i mudrosti, tako da je svak govorio: — Taj će Flok za cijelo naslijediti svoga oca na prijestolju.

Ali eto nesreće. Jednoga je dana pošao Flok u neku udaljeniju šumu i popeo se na golemi kokos, da ubere nekoliko oraha. Kad li eto za njim nekog zločestog Crnca, koji ga u čas ščepa i odvede k nekomu trgovcu. Taj ga je trgovac poveo kasnije u Evropu i prodao čiki Karaseku, vlasniku čuvenoga, velikog Cirkusa. Teški su dani nastali sada za siro-

Str. 212

MLADI ISTRANIN

Br. 11.

maka Floka. Flok bi bio rad skakati u cirkusu, penjati se na kolce, njihati se na prečama, riječju — pokazati slavnom općinstvu, što on sve umije. Kad tamo — čika Karasek, ne će o tome ni da čuje, već tjera jadnoga Floka, da mu svjetla čizme, duge čizmetine, koje bi bio najvolio baciti kroz prozor, da se nije bojavao gazdinog biča. A morao je Flok i druge poslove da obavlja. Morao je mljeti kavu. — Velike li muke! reći ćete vi. Pa dašto! I te kako velike! Floku se je milio šećer, ali kava — phh! dostajalo je, da je malo ponjuši i već bi mu se siromaku okrenuo želudac. A sad je, evo, morao, da je melje, neprestano melje . . . Uh! — Još je morao čistiti odijela i ispirati pod — on — Flok, nesuđeni načelnik svih

opica na obali Konga! Znoj mu je curio niz čelo i kad i kad je, ubogi Flok, i plakao, plakao — ali uzalud. Čim bi to čuo čika Karasek, udri bičem po njemu. Oh! kako mu je nekoć bilo lijepo tamo dolje na Kongu! Nikada se ne će više vratiti onamo i nikada više vidjeti svojega staroga tatice i dobru, milu mamicu!

I plakao je Flok, plakao kao malo dijete.

Ali na sreću na ovom svijetu nije ništa vječno, pa ni Flokove muke. Nekoga dana prispio u čike Karaseka neki bogati gospodin, koji mu reče:

— Čika Karaseče, čuo sam, da imate krasnoga majmuna. Ne biste li mi ga prodali?

Br. 11.

MLADI ISTRANIN

Str. 213

Čika se Karasek počeo za uho. Htio je time, da pokaže, kako bi mu teško bilo prodati takovu umnu zvijerku, ali zapravo on je to radio samo za to, jer je htio, da što bolje pazari. I uspjelo mu, jer je onaj gospodin dao za Floka četiri puta toliko, koliko je bio čika Karasek platio onome trgovcu. Flok je bio izvan sebe od radosti. — Zbogom čizme, zbogom kavin-mline, a i ti pode, što sam te tako dugo gulio! A imao je Flok i ruzloga, da se veseli, jer koliko mu je u čike Karaseka bilo zlo i teško, toliko mu je opet bilo i dobro i lijepo u novoga gospodara.

Taj njegov novi gospodar zvao se je gospodin Zlatarić. Bio je silno bogat i veoma je volio životinjama. Među ostalima imao je u kući papigu Kri-Kri i mačku Mucu. Kri-Kri bijaše krasna, raznobojna papiga, a Muca je bila crna maca sa žutim očima. Za njih se je osobito starala Bara, kuharica u gospodina Zlatarića. Bila je to postarija žena, vrijedna i radina kô pčela.

Sad znate, u koje je društvo zapao naš mali Flok. Istina, naše se nestašno majmunče nije vladalo u tom domu, kako bi upravo dolikovalo, ali pomislite, da ubogo blašće nije nikada bilo u školi, a nije se nikada ni kretalo međ uglađenim svijetom. U čike Karaseka, znate kako mu je bilo. Nije dakle čudo,

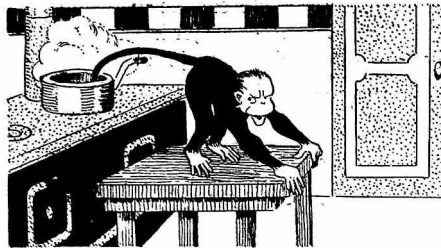
Str. 214

MLADI ISTRAFIN

Br. 11.

što našemu Floku nisu bila poznata pravila, kojih se treba držati u gospodskim odajama i salonima.

Tako je jednoga dana uvrebao čas, kad je kuharica Bara bila negdje vani i on fuk! u kuhinju. Htio je okusiti pekmeza, što se je vario na štednjaku. Ali je štednjak bio vruć, pa Flok

nije mogao da stane na nj i da prst zamoči u pekmez. Nego mjesto prstiju umočio je mali nevaljalac u pekmez svoj rep i — no ostalo će vam pokazati naše male sličice.

Ah! kako je pekmez bio sladak i tečan! Nego eto: iznenađena doleti u kuhinju kuharica Bara i sva crvena od gnjeva ode gospodinu Zlatariću i zagrozi mu se, da će smjesta otići iz njegove kuće, bude li Flok još kada ma i samo zavirio u kuhinju.

Griješni je Flok oborio glavu i shvatio, da je počinio glupost. Da udobrovolji kuharicu, popeo se još te iste večeri

Br. 11.

MLADI ISTRANIN

Str. 215

na stô, uzeo cijev velike lampe, provukao u nju svoj dugi rep i lijepo ju očistio.

Vidjela je to kuharica Bara, oprostila mu, i opet se s njime izmirila.

A sad čujte, što se desilo papigi Kri-Kri. Naš je Flok htio da se s njime sprijatelji, ali Kri-Kri je bio stari tić, pa nije razumio šale. Dogodi se pače, te je našem Floku dobacio

u lice teških uvreda, kojih Flok nije nikako mogao da podnese.

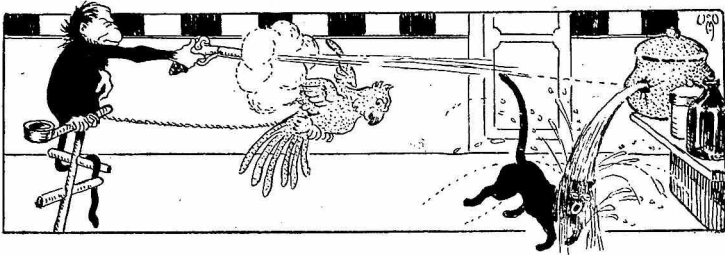
— Čekaj ti, papigo stara, osveit ću se ja tebi, reče Flok i pristupi k zidu, na kome je gosp. Zlatarić držao svake vrsti oružja. Skinę Flok nekakav stari samokres i naperi ga na

Str. 216

MLADI ISTRADIN

Br. 11.

papigu. Kri-Kri se preplaši i uze krijestiti, da se sve orilo Učini da će odletjeti, ali ga je zadržao gvozdeni lanac, o koji je bio privezan. S naperenim samokresom skoči Flok na papigin stalak. Kri-Kri kriješti još i jače. Međutim Floku nije bilo ni na kraj pameti da ubije papigu, on je htio, da je samo malo preplaši, ali kako se pod njim stalak uskolebao, pomakne mu se pod prstima nešto i samokres puče. Tane nije pogodilo

papigu, ali se je zatuklo u suprotnu posudu napunjenu uljem. Kroz rupu, što ju otvorilo tane, razlilo se ulje — kuda? — A ma upravo na glavu jadne Muce, koja je ležala pod posudom.

Pomislite, kako je moralo biti jadnoj mački, koja toliko voli čistoću! Nije čudo, što su od tada Muca i Kri-Kri omrznuili na Floka.

A Flok? Ustrpite se, pa da vidite, kakvu je poparu skuhalo to vragoljasto majmunče susjedi, gospođi Porcijunkuli.

(Slijedi).

Veliki i mali medjed.

Priča.

Vele, da je već nekoč bila na svijetu trava, koju da su trebali protiv smrti. Ali tomu ima mnogo i mnogo stoljeća, pa je svijet na nju zaboravio ili ne vjeruje, da je ikada postojala.

Sada ću pričati, kako je za tom travom sizao svijet, dok je na zemlji bila i kako je opet ljudskom krivnjom iščezla sa kruglje zemaljske.

Br. 12.

MLADI ISTRANIN

Str. 235

— Gospođo, gospođo, ala sam srećan, tu vam je vaših pet krun — ja sam mali Stipić od sinoć — —

Gospođa priđe krevetu, zagrlj maloga ranjenika i prozbori sva ganuta:

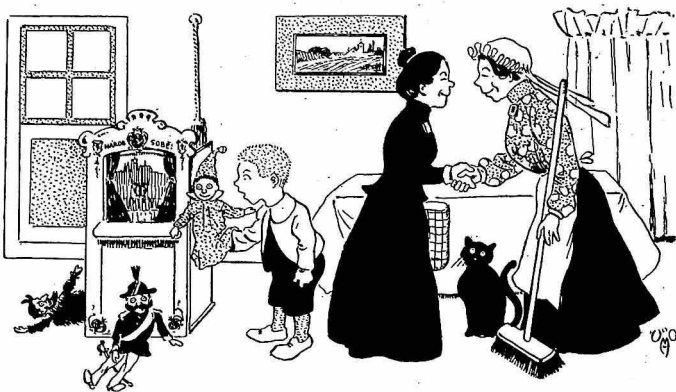
— Ne plačite, sirote, ja ću se za vas od sada brinuti, a ti Stipiću imat ćeš dvije majke...

Rikard Katalinić Jeretov.

Vesele zgođe majmuna Floka.

Gospođa Porcijunkula bila je vratarica u kući gospodina Zlatarića. Imala je sinčića, koji se zvao Tonić. Naš bi se Flok često puta približio k prozoru i radoznalo pogledao u sobu gospođe Porcijunkule i svakog bi ga puta spopala neodoljiva čežnja, ah! da mu je samo za čas uljesti unutar, izvesti kakvu šalu i malo se poigrati s Tonićem!

Napokon je kličnuo i taj tako željno iščekivani čas. Nekoga se jutro gospođa Porcijunkula spremala, da će pomesti sobicu, u kojoj se je igrao Tonić sa svojim malim kazalištem. Dobio ga je od strica za svoj imendan i nikako nije mogao da se od njega otrgne, kad li upravo u taj mah eto ti u posjete gospođice Tonke, sobarice iz trećega kata.

Str. 236

MLADI ISTRANIN

Br. 12.

— Dobro došli, dobro došli, gospođice Tonko. Ima li što nova, à? — pitala gđa Porcijunkula.

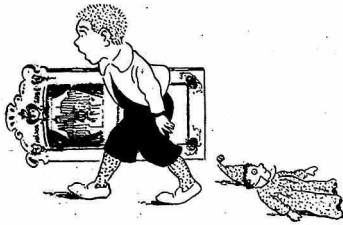
— Zar ne znate?... Pomislite samo, ta naša susjeda, gospođa Bukvica...

— Pst! — opomene je gđa Porcijunkula. U sobi je mali Tonić. Taj je mališ veliki nevaljalac. Pred njim ne možeš ni slova da izustiš.

Po tom se obratila k Toniću, pa će mu:

— Ti bi ovdje smetao, Toniću. Hoću da pospremim sobu. Pokupi svoje lutke i pođi, ako hoćeš, na hodnik.

Tonić bi bio rad ostao u sobi i čuo, što će one sada jedna drugoj pripovijedati, ali nije bilo druge, nego slušati i slušati. Pokupio Tonić sve lutke i sa svojim kazalištem ispod pazuha izišao na hodnik. U hitnji nije ni zamijetio, kako mu je jedna lutka ispala na pod, pa ni vrata nije za sobom

zatvorio, a upravo kroz ta poluotvorena vrata ušuljao se malo zatim polako u sobu, ama tko drugi, nego li naš vragoljašti Flok. Zamijetio ga nije nitko, jer su obje gospođe bile udubene u razgovor, koji se je kretao, dakako, oko susjede, gospođe Bukvice.

— Izvolite li, gospođice Tonko, popiti sa mnom čašicu kave? — upitala gospođa Porcijunkula.

— Hvala lijepa — hvala... branila se gđica Tonka.

— Čemu da hvalite unaprijed. Za to će biti poslije vremena, nužala gđja Porcijunkula.

— Ali meni se žuri. Veliki me posao čeka.

— Ima vremena. Ispit ćete šalicu kave, zatim ćete malo požuriti, pa će biti sve u redu.

— Ali naš gospodin hoće da ima točno u 12 sati svoju juhu na stolu.

— Sada je istom deseta odbila. Do podna možete skuhati dvanaest juha.

Gđica Tonka dala se na poslijetku nagovoriti i čas zatim

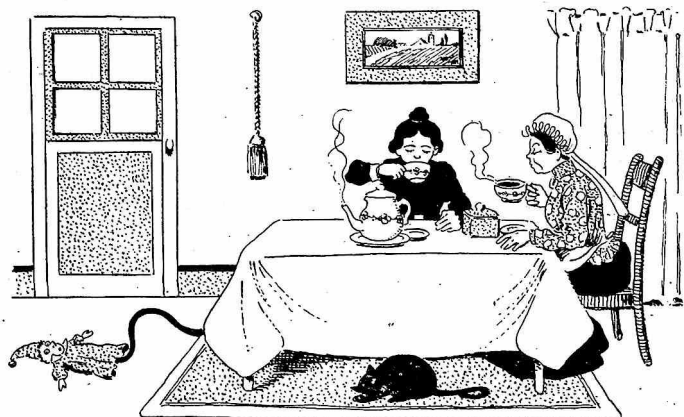
Br. 12.

MLADI ISTRANIN

Str. 237

obje su prijateljice sjedjele za stolom, na kome se pušila kava, a do kave pogača. Jele su, pile, raspravljale i bile veoma dobro volje. Flok je međutim sjedio sakriven pod stolom. Bojao se izaći na svijetlo, da mu ne bi leđa isprašila metla ili druga koja takova stvar. Sjedio je dakle i vrlo se dosađivao, pošto ga nimalo nisu zanimala duga i široka preklapanja o gospođama na drugom i trećem spratu. Još ga većma mučilo, što je ulazeći u sobu zamijetio na stolu šećernicu punu bijelih, slatkih kockica. A mi znamo, da je Flok bio veoma lakom na šećer. I ljutio se Flok:

— Zar ta dva klepetala ne će još da prestanu sa svojim pripovijedanjem ?

Ali to se nije zbilo tako skoro, jer su gospođa Porcijunkula i gđica Tonka stavile cijelu kuću na rešetko. Prosudite: kuća je na četiri sprata, u svakom spratu su nastavale po četiri obitelji ne računajući amo dučandžije u prizemlju — a o svemu se tomu dalo govoriti nemalo.

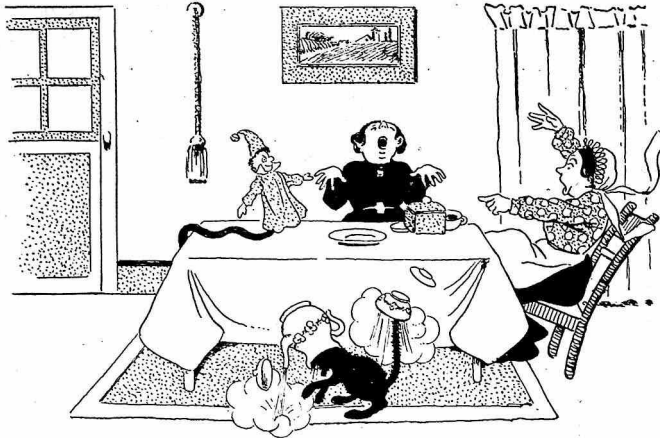
Flok je postajao sve to nestrpljiviji. Vrtio se i premetao pod stolnjakom, kad li ujedared ugleda na podu ukraj stola nešto, što je u njemu pobudilo predivnu misao — —

Str. 238

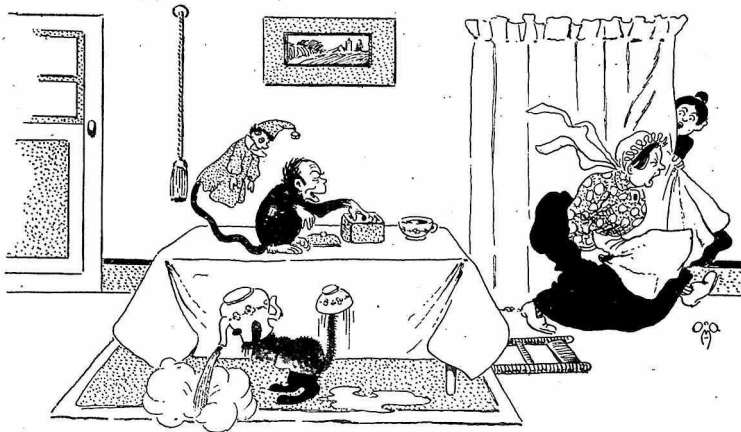
MLADI ISTRANIN

Br. 12.

Gospođe pripovijedale i pripovijedale.
U to su i one nešto ugledale:

Gospođica Tonka krikne sva preplašena:
— Za Boga miloga, što je to?
Bila je na pola mrtva od straha.

Br. 12.

MLADI ISTRANIĆ

Str. 239

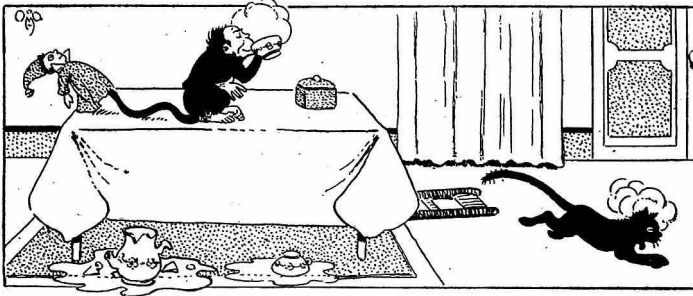
— Pakleni đavo, sâm nečisti, oslobodi nas Bože! — zavalila gđa Porcijunkula odskočivši od stola. Nijesu više čekale a ni obazrijele se nijesu, već su jednim mahom odletjele van na hodnik i kričale, kao da ih je sâm Lucifer nabô na vile:

— U pomoć! U pomoóóó! —

U jedan se čas digli svi stanari s gornjih spratova a s njima sluge i služavke, te se svi razbježali iz kuće vičući:

— U pomoć! U pomoóóó!

Gospođa Porcijunkula i gđica Tonka ublijedjele na smrt i trebalo ih je povesti do bližnje ljekarne, gdje su opet došle k sebi. Bile su sve smučene i govorile, da ono mora da je bio sâm sotona i nisu htjele ni čuti što povratku u kuću.

Kako možete razabrati iz slike, dragi čitatelji, njihov je strah bio bezrazložan. Ono nije bio nikakav đavo, već glavom naš Flok, prevejani nitkov. On je svojim dugim repom podigao na stô onu lutku, što je Toniću netom bila ispala na tle, pa dok su obje preplašene žene svojim vapajem uzbunjivale dom i ulicu, došle je on sjedio mirno na stolu, griskao kockice šećera i gutao kavu iz šalice, koja je bila ostala cijela. Bio to prvi put, što je kušao kavu, i za čudo išla mu je veoma u slast. Bilo je u njoj i vrhnja, a Floku je i vrhanj bio nemalo mio. Pošto se dobro pogostio, odmaglio je iz sobe, a da ga nije nitko ni zapazio.

(Slijedi).

*Mladi Hrvat***V. GODINA****BROJ 4.****LIST ZA MLADI SVIJET****Uređuju :****VIKTOR CAR-EMIN :: RIKARD KATALINIĆ-JERETOV.****OPATIJA 1913.****TISKARA V. TOMIČIĆ I DR.**

Naslovnica 4. broja 5. godišta časopisa *Mladi Hrvat* iz 1913.
 Title page of issue 4, volume 5 of *Mladi Hrvat* [The Young Croat], published in 1913.

Br. 4

MLADI HRVAT

Str. 121

Katu. Gdjegod bila vilin-greda, vilinsko ročište ili poigrište, dolazila jedna mati; najsladjim imenima prizivala kćercu mezi-micu, a od kćeri ni traga ni glasa.

Jednoga dana, taman kad se vršilo godišće, odkada Kata umače kô u bezdan, u sami suton začu mati glas svoje mile Kate.

Mati se skamenila, zape joj riječ u grlu, tek se razvezala u zagrljaju svog milog djeteta. . .

Okom punim ljubavi omjerila mati svoje dijete od pete do glave: ista Kata, isto odijelo, još sputnije; pristaje joj kô cvijet na cvijetu, a ne zna s čega ta promjena.

Zamislí se i spazi ubrzo. Ogrlica, poprsnica, zarukavlje i marama Katina bila nečím lijepo ispisana, išarana. Znala Kata, čemu se mati čudi, pa joj se utekla u riječ, baš kad je mati upitala:

— A gdje si mi bila, tko mi te ote, očinji vide moj!?

— Vidiš, majo, moje marame, gle moje zarukavlje; ovo je vezivo, majo, vile me naučile vesti!

Mati raskolačila oči, dosele u Zagori nije se vezlo, a kćerka razdragana, da se majka od čuda prene, izvukla iz pojasa iglicu vezitku, bocnu majku lagano u ruku i klikne:

— Evo dar vile!

I vama, male vezilje, narodno se vezivo svidja. Ima i radšta; sag naše narodne vezilje nijesu zaman vile učile, ta on je lijep kô sag prirode o Djurdjevu, kad se zelenilom i cvijjećem protka a sunčevom zrakom i srebrnom rosom ispirilita.

Na posao, marne ručice! Vi narodno vezivo usčuvajte i širite. Na mladijma svijet ostaje!

Anka Bočina.

Posljednje zgođe majmuna Floka.

I. Flok i crnac Tinka-Tanka-Bu.

Ima jedan dio svijeta, koji se zove Afrika. U Africi su tri velike rijeke, što natapaju vruću zemlju, a jedna se od tih rijeka zove Kongo. Kongo izvire iz jednoga jezera, pa utječe daleko u more. Ala je lijepo na bregovima te rijeke, koja se

svaki čas baca s visokoga na niže, te tako pravi vodoskoke ili katarakte! Voda se pjeni i blista, a zemlja tutnji od štropota. U tom vrućem kraju rastu na bregovima Konga velike šume. Na raznim pašnjacima skitaju se čudnovate životinje: dugovrate žirafe, brze zebre sa ispruganom kožom i okretno antilope sa roščićima na glavi. U šumi je još ljepše: po njoj se šeta ogromni slon i maše svojim dugim rilom, majmuni skaču po stablima, papige kriče po granama cijeli Božji dan. U vodi rijeke Konga pliva ogromni, proždrljivi gušter, koji se zove krokodil.

Tu ima i ljudi. Njihova je koža crna; mi ih zovemo crnci. Oni žive u svojim slamnatim kolibicama, što sličje na ulišta naših pčela. Prave sebi odijelo od lišća neke palme, ali

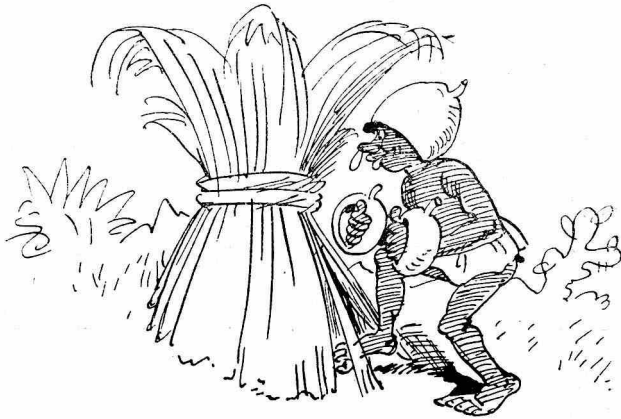
Tinka-Tanka-Bu.

su gotovo uvijek polunagi, jer je tamo veoma vruće. Neki od njih idu rado u rat sa kopljima i štitovima. Ali su i crnci došli do toga, da tko ne radi, nema što da jede. Zato oni kopaju i oru zemlju, pa imaju mnogo pšenice, ječma, kuku-ruze i voća, jer je njihova zemlja veoma rodna.

Ali ima svuda ljudi, kojima se ne mili rad. Takav je bio i crnac Tinka-Tanka-Bu. On je bio skitalica, lijenčina i oholica. Hvalio se, da svi crnci imaju splosnut nos, a da je njegov dug i debeo kao one kobasice, što ih bijeli ljudi rado jedu. Da počasti svoj lijepi nos Tinka-Tanka-Bu pođe ka kovaču, da mu ga nakiti. Kovač probuši oholici nozdrvu i natakne mu na nos velik prsten, koji se sjao kao zlato. Sada se Tinka-Tanka-Bu još više uzoholi.

Kada tome lijenčini nije više htio nitko da dade ni korice hljeba, on se nečemu dosjeti. Poče da hvata majmune okolo rijeke Konga. Kada bi kakogod uhvatio ili ubio koju jadnu životinju, onda bi je oderao, ispekao na ražnju i pojeo. »Eto, da ne treba raditi!« govorio je crnac rugajući se svojim drugovima.

Jadni su majmuni drhtali od straha. Oni pođoše svome majmunskome kralju Floku te mu rekoše: »Slavni Floče I.! Ti znadeš više nego mi druge jadne životinje, jer su te bijeli ljudi poveli u svijet i mnogo si stvari vidio i doživio. Ti si

Crnac ulazi u snoplje.

naš poglavica; pomozite nam; oslobodi nas od Tinka-Tanka-Bua, jer ćemo svi poginuti!»

»Dobro je«, odgovori Flok, »do dva dana ja ću se ogledati s njim, proždrljivcem.«

Sjutradan skitao se Flok okolo Tinka-Tanka-Buove kolibice. Ali je crnac odmah ugledao majmuna i rekao: »Sjutra ćeš se ti vrtjeti na mojemu ražnju.«

One iste noći donese crnac odnekuda krstinu od pet snopova žita, pa je posadi daleko ispred kolibice. Onda uze suhu tikvetinu, odreže joj dno i posadi je sebi na glavu. Dvije manje suhe tikve prereže tako da je u njima mogao lako

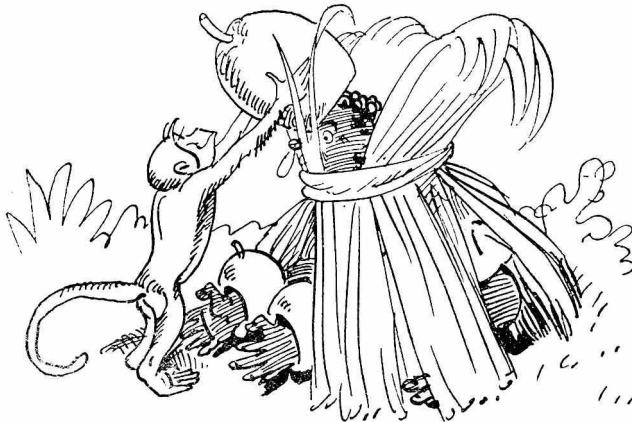
Str. 124

MLADI HRVAT

Br. 4

sakriti ruke. Tinka-Tanka-Bu sakrije se onda u snoplje i stade da mirno čeka.

Nastade lijep, sunčan dan i Flok vidje snoplje. On se razveseli, kada ugleda tri tikve: jednu na vrh snoplja, a dvije manje na zemlji. Mislio je, da su još svježe i pune, pa da će se njima gostiti. U tri skoka dođe majmun do snoplja i digne onu veliku tikvetinu na vrhu. Jao! U taj čas začu porugljiv smijeh iz snoplja, a dvije crne ruke izađoše iz manjih tikvicâ i uhvatiše ga za zadnje noge. Flok je već bio u Tinka-Tanka-Buovim šakama.

Crnac hvata Floka.

Crnac je čvrsto držao majmuna za stražnje noge i gurao ga prema kolibi, da ga tamo odere i ispeče. Jadan Flok! On, koji je vidio Evropu i postao kraljem svih majmuna na rijeci Kongu, zar da tako kukavno pogine? Ali je sreća ipak pomogla tu nerazumnu životinju. Flok je na prednjim nogama išao ispred crnca. Najedamput njegov dugi rep uđe slučajno u prsten, što je visio o Tinka-Tanka-Buovom nosu. Flok ne budi lijen, nego čvrsto uhvati repom prsten i snažno potegnu. Crnac vrisnu od bola, pusti odmah stražnje majmunove noge i počeo jaukati: »Jao! Jao!«

Br. 4

MLADI HRVAT

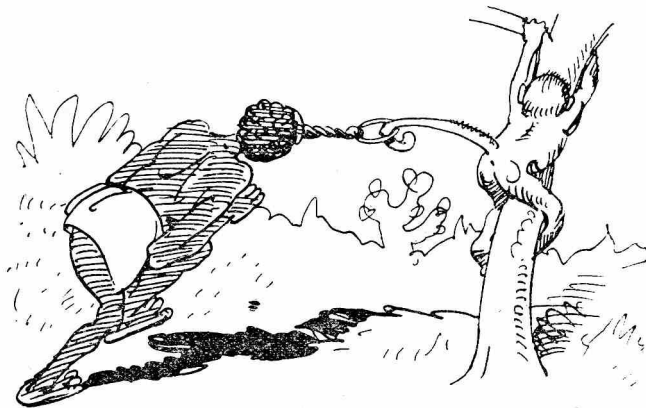
Str. 125

Ali Flok haje i ne haje; on vuče naprijed crnca. Crnčev nos postaje sve to duži, pa Tinka-Tanka-Bu ne može više da uhvati majmuna. Flok skače na neko stablo, penje se na suhu

Flok je uhvatio crnca za nos.

granu, a crnčev nos postaje sve to duži. Uzalud se crnac otimlje, — nema šale, kada te netko za nos vuče!

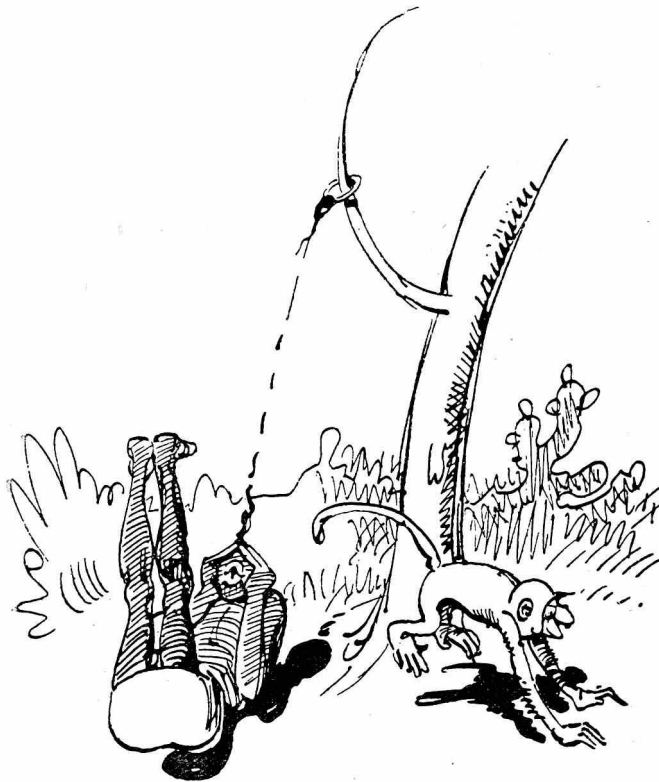

Flok se penje na stablo.

Flok se je popeo na suhu, tvrdu granu i djenuo o nju onaj prsten. Sada Tinka-Tanka-Bu visi o grani kao razbojnik na vješalima. Vjetar ga lagano njiše. Ali nos postaje sve to

tanji; ne može da nosi crnčevo tijelo pa najedamput — puče. Crnac pade jaučući u travu. Flok pobježe u šumu, da javi majmunima, kako je kaznio crnca.

Od onoga se dana Tinka-Tanka-Bu sasvim promijenio.

Crnac pada u travu, a Flok bježi.

Rana mu je zacijelila, ali mu je sada nos kratak, plosnut i bez prstena. On sada radi kao i drugi crnci na rijeci Kongu slušajući bijele ljude. Majmunova mesa nije otada nikad više jeo. Flok ga je izlijedio od lijenosti i oholosti.

(Slijedi.)

— I ja sam veseo, što ste pobjedili, jer ja ipak nijesam Turčin, već Hrvat.

Pobjednici silni podigoše na te riječi Danila i proniješe ga u slavlju cijelom Brodaricom.

Barba Rike.

Posljednje zgrade majmuna Floka.

II. Flok i belgijski mornar.

Sve su životinje oko rijeke Konga doskoro doznale, kako je Flok I. opametio crnca Tinka-Tanka-Bu. Majmuni papige opjevaše odmah njegovo veliko djelo. Ova se je pjesma pjevala po šumama Floku u slavu:

Blizu Konga crnac bio;	Al' mu crni petak svanu;
On je samo jeo, pio.	O suhu ga neku granu
Tinka-Tanka-Bu!	Objesio majmun Flok.
Spavao je, pjevô, krao	Iznova nas sunce grije,
I majmune šumom klao.	Jer nas crnca strah sad nije.
Tinka-Tanka-Bu!	Živio nam vrijedni Flok!

Ali ta radost u šumi nije dugo potrajala. Ondje, gdje je rijeka najšira i najmirnija, doplovila je s mora velika lađa. Plovila je uz rijeku i bacila sidro ispred neke varoši. Lađa je dolazila iz neke zemlje u Evropi. Ta se zemlja zove Belgija. Belgijski je kralj gospodar svih zemalja na rijeci Kongu. Zato dolaze na Kongo belgijske lađe, da krcaju datulje, kafu, slaturnu trstiku, pamuk, banane, limune i druge korisne stvari. Došla je i ova velika lađa i čekala više dana, dok je crnci napune svakim darom Božjim.

Na lađi bio neki mornar, koji bijaše obećao svojim rođacima i prijateljima da će im donijeti s Konga po koji lijep dar. Zato je on lovio majmune i papige.

Ove životinje pođoše iznova k Floku te mu rekoše: »Pomozi, slavni kralju Floče I., jer ćemo mi propasti!« Flok odgovori: »Hoću!«

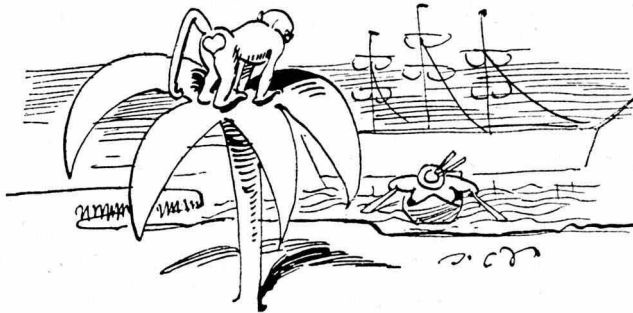
I Flok pođe na brijeg rijeke. On sjedne na jednu palmu, iz koje se viđala lađa. Flok gleda lađu, a iz lađe onaj belgijski mornar gleda Floka i sve misli, kako bi prevario i uhvatio

Str. 154

MLADI HRVAT

Br. 5

onoga lijepoga majmuna. I Flok bi htio, da kakogod prevari i opameti mornara.

Flok gleda lađu i mornara.

Jednoga dana vidje Flok, kako mornar silazi s broda u lađicu i vesla prama njemu.

Mornar sa čizmama pod pazuhom.

»Ala je onaj mornar debeo«, reče Flok. »On ne može ni trčati ni penjati se na palme. Ja ga se ne bojim. Zato ne ću da bježim.«

Debeli mornar stigne na kopno, veže za kamen ladicu i izađe. Na Floka nije ni gledao. »To je neki glupan, kojega ću lako prevariti«, pomisli Flok.

Mornar je ispod desnoga pazuha nosio par velikih škornja ili čizama; pod lijevim pazuhom nosio je druge manje čizme.

Flok še čudio ludome mornaru: »Čemu tome debeljakoviću dva para čizama?«

Mornar i sada ni ne gleda majmuna, nego stoji i govori: »Zemlja gori pod mojim nogama, baš ću da ih obučem.« Onda

Mornar oblači čizme.

sjedne u hlad ispod palme i poče da oblači čizme. Onaj par manjih čizama stajale su baš pokraj debela visokoga stabla.

Flok je sve to mirno gledao i mislio: »Alaj bih ja sretan bio, kada bih mogao nositi čizme. Drače mi ne bi bole noge, kamenje mi ih ne bi ranjavalo. Sve bi mi se životinje čudile. Slon bi mi se klanjao, lav bi me zvao bratom, a krokodil rođakom.« Flok gleda u mornara, hoće da ga nadmudri i da mu otme one manje čizme.

Mornar je već obukao velike čizme, hoda ponosito amo tamo. Najedamput klikne: »Ha, zaboravio sam u lađi mrežu,

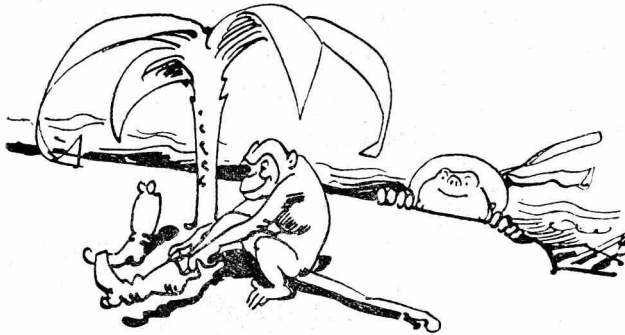
Str. 156

MLADI HRVAT

Br. 5

da njome hvatam papige!« pa skoči odmah u lađu, kao da se hoće povratiti na brod.

Za tren oka nađe se Flok ispod palme. On se lati zabravljenih malih čizama i za čas ih obuče baš onako, kako je to malo prije gledao, da mornar radi.

Flok oblači čizme.

Flok ustane i poče plesati od veselja.

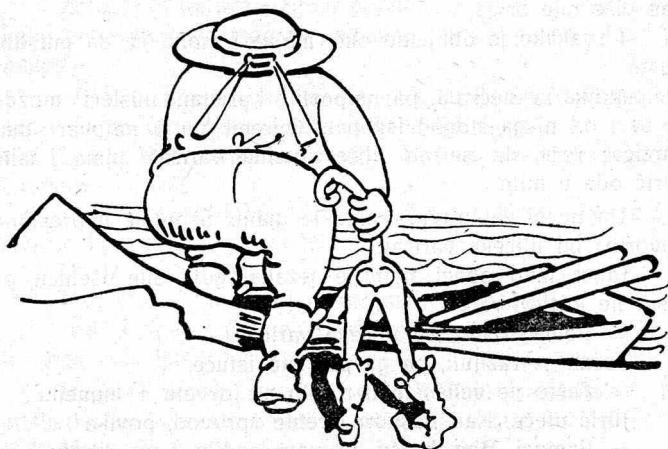
»Tika-toka, tika-taka!
 Za mene je sreća svaka.
 Rep mi vitak, čizma duga...
 Od sjevera pa do juga,
 Od zapada do istoka,
 Štujte, zvijeri, kralja Floka...
 Tika-taka, tika-toka!«

»Ha! Ha! ha!« čuje Flok, gdje mu se netko porugljivo smije. On se obazre i ugleda belgijskoga mornara. Ovaj lukavi mornar nije bio otputovao u lađici, nego je sakriven vrebao na majmuna.

Flok htjede da pobjegne, ali su mu čizme smetale, pa nije mogao da trči. Onda htjede da se popne na palmu, ali sa čizmama na nogama, kako da ide uz stablo? Majmun htjede da brzo svuče i baci nesretne čizme, ali su one bile unutra dobro namazane nekim ljepilom. Flok nije nikako mogao da sebi pomogne u tome jadu.

Baš kada je uzalud kušao da se popne na palmu, mornar ga uhvati za rep i povede u lađicu.

One iste večeri lađa digne sidro i odplovi prema Belgiji. Jadan je Flok ležao na palubi vezan konopom o jarboru. Gledao je, kako malo pomalo nestaje pred njim kopno.

Mornar nosi Floka u lađicu.

S Bogom, lijepa rijeka Kongo, gdje je mnogo voća i mnogo krasnih životinja! S Bogom, zlatna sloboda i veselo kraljevanje u šumi! Flok ide po drugi put u studenu domovinu bijelih ljudi. Tko zna, ako će se ikada više povratiti u svoj rodni kraj?

Júrić u mlinu.

Júrić ne bijaše još nikada u mlinu. Jednom će reći:

— Draga mamo, pustite i mene da odem u mlin!

Majka se nasmija i odgovori:

— Kako ćeš ti u mlin, kad ne znaš ni koliko se ujma¹ uzima, a kako li šta drugo. Ne može svatko biti mlinar.

¹ ujam = što se mlinaru daje za mljevenje.

Naslovnica 10. broja 1. godišta časopisa *Radost* iz 1951.
Title page of issue 10, volume 1 of *Radost* [Joy], published in 1951.

FLOK — PILOT

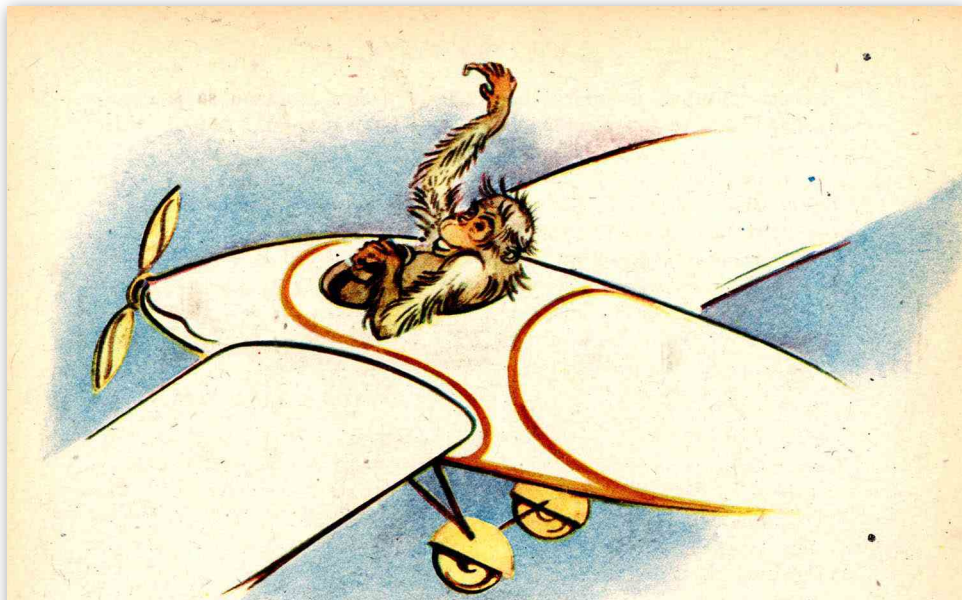

Nekoliko me je starijih ljudi pitalo, znam li što o čuvenom majmunu Floku, o kojemu su nekad čitali toliko zanimljivih dogodovština.

Danas mogu da im javim, da je Flok još i sad živ i zdrav i spreman na svakakve vragolije, nepopravljiv obješenjak. Takav vam je bio i ostao taj moj davni znanac Flok. Uz to domišljat, spretan i vješt kao nijedan od njegovoga roda. Zamislite: umio je on da upravlja čak i avionom. Da ste ga vidjeli, rekli biste: rođeni pilot! Pravo čudo od majmuna! To mu je koristilo i u prošlom velikom ratu.

U drugom velikom ratu zapao u tešku nevolju. Uхватili ga fašisti i odveli u internaciju, u nekakav prljavi logor. A imali su i zašto! Crni fašisti nisu nikako mogli da zaborave i da mu oprostite mnoge nedopštine, koje im je počinio. Dugo je siromah Flok čamio u logoru. Od jutra do mraka čučio je u kutu i ni o čem drugom mislio, već kakog bi im utekao. Okušao sve moguće varke i lukavosti, dok mu napokon jedne noći ne pođe za rukom, da se oslobodi onog crnog ropstva. Prevario stražu, ispeo se na krov, spustio se niz žlijebe i eno ga na ulici. Bježi Flok kroz mrak, hita, juri kao vjetar. Odjednom mu iz daljine namigne svijetlo. Zna Flok otkuda to. Ono je tamo aerodrom, mjesto, gdje se avioni spuštaju i otkud opet uzlijeću uvis. Floku, starom lukavcu, sinula u glavu divna misao. Koja? Ne će Flok da je nikome oda.

Sad ne trči više. Naprotiv — lagano se šunja, da ne pobudi sumnju. Ima Flok sreće: uokolo sve tiho, kao da je crni mrak sve živo progutao.

Eno ga pred aerodromom. Tri, četiri aviona leže na zemlji, straže vakjda pozaspale, jer ih nije čuti ni vidjeti. Flok striže ušima. Ni otkud glasa. Na sve uokolo pao tvrd san.

»Ili sad ili nikada!« — pomisli Flok.

Koliko bi okom trenuo — a on hop! u najbliži avion, spusti se na pilotsko sjedište i — rrrrr — već je u zraku, slobodan kao tič.

Ispod nogu mu, dolje na aerodromu, planulo jarko svjetlo, uzletište se trglo iza sna, oživjelo, pomamilo se... Odjeknuo hitac, za njim drugi, treći...

E, ali naš Flok haje za to i ne haje. Već je visoko, daleko, i leti, leti, sve u šesnaest.

Sa aerodroma digao se drugi avion. Hoće li ga dostići? Flok se ne boji. Flok izmiče sve dublje u mrak. Čuje se samo ono muklo: rrrrrr. Onima na aerodromu čini se, kao da im se ruga.

Kako će se to svršiti? Još ne znam. Strpimo se, pa da vidimo!

Ilustr. Z. Turkalj

Barba Šime

nježnosti. Obnoć ga je obilazila i tetošila njegova majka iz šume, a obdan su ga obilazili moji đaci i ja s njima.

Lijepi dani logorovanja brzo su prolazili i tako je došao i dan našeg odlaska. Srušili smo šatore, spremili svoju prtljagu i prije nego smo se popeli u kola, da nas prevezu na željezničku stanicu u Vrhovine, pošli smo svi zajedno do pošte, da se oprostimo s našim dragim vučićem. Svi ga redom pomilovasmo. Težak je to bio rastanak; mali nam je vučić svima ostao u ugodnoj i trajnoj uspomeni.

Milan Kaman

Ilustrirao S. Binički

SUSRET S PARTIZANSKIM KURIROM TONIĆEM

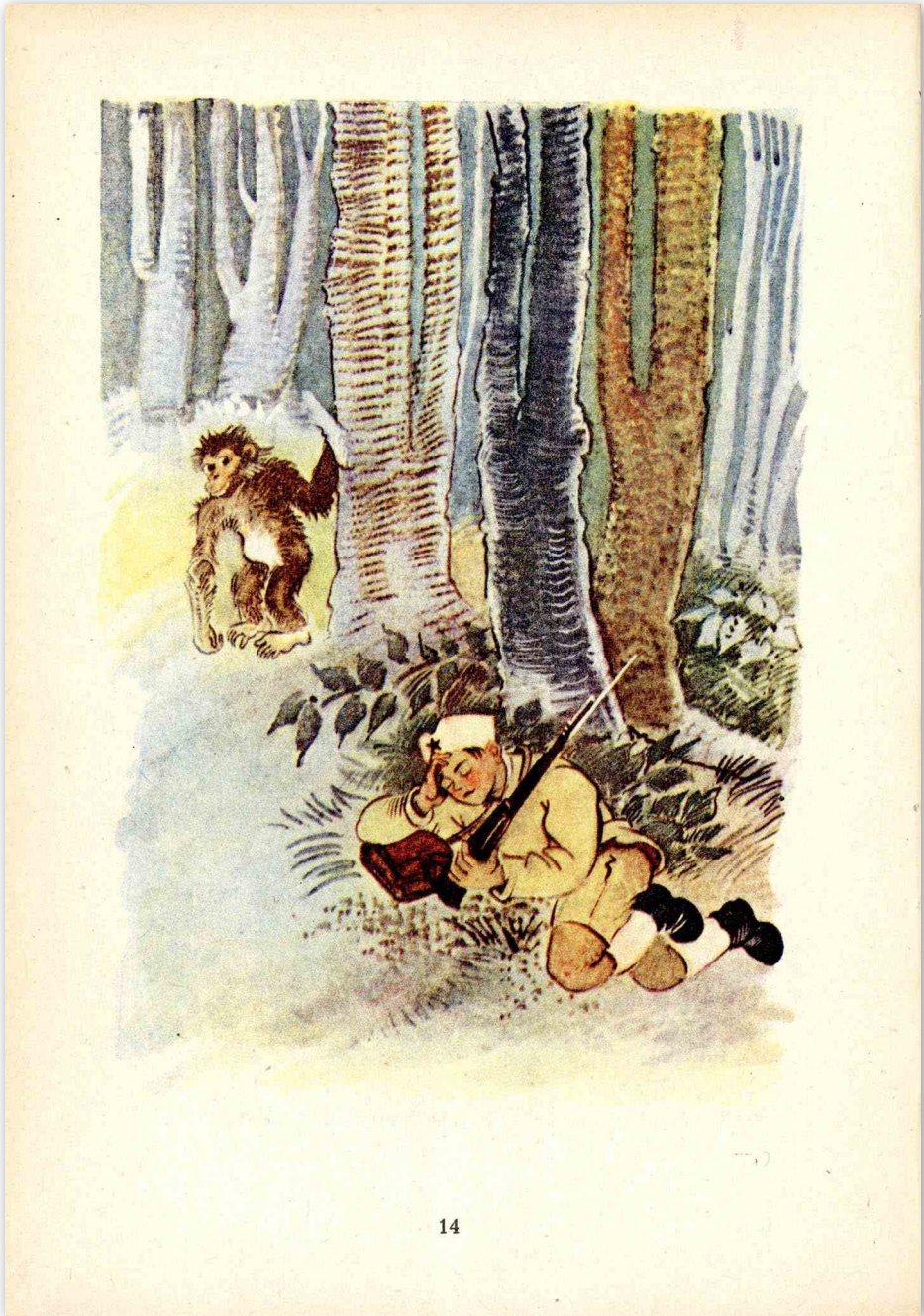
Flok je sretno izmakao potjeri, ali — jao! — nestalo mu benzina. Pod njim je sinja morska pučina. Razdanilo se, pa se tamo u daljini vide visoke šumovite planine. Evo ga iznad njih!

Najedamput paljba! To netko gađa u njegov avion! Pogodio ga! Flok skače iz aviona padobranom. Spusti se u gustoj šumi, daleko od ljudi. Ostavi padobran, pobjegne daleko od njega, sjedne pod neko visoko stablo i umoran i gladan zaspao.

Iz sna ga probudilo pucketanje suhog šiblja. Netko je prolazio šumom. »Ušli su mi u trag!« pomisli Flok i brže bolje pope se na visoku bukvu.

Bio je neki dječak u uniformi kakve Flok još nije vidio. Na kapi mu crvena zvijezda, na ramenu kratka puška. Takve je puške Flok dosad vidio samo kod fašista.

Dječak odloži svoju puščicu, sjedne pod bukvu, nasloni se na nju i zaspi.

Flok se oprezno spusti na zemlju. Stane malo podalje ispred usnulog dječaka i duго ga promatra. Na koljenima mu kožnata torba, ruke je položio na nju pa sad spava otvorenih ustiju. Vidi se, da se umorio od duga puta, kao da je hodao čitavu noć.

Flok razmišlja: »Što da uradim? Da čekam dok se probudi? Što će uraditi sa mnom, ako me uhvati? Da mu uzmem pušku, da je uperim u nj i da odapnem dok ovako slatko spava? Da zatim uzmem torbu i pobjegnem s njom u šumu?« — Napokon je odlučio: »Pušku mu svakako moram oduzeti!«

Flok se počе polako šuljati prema dječaku...

Ho, majmune, zar malom partizančiću da otmeš pušku?! Dječak se probudi i naglo skoči, a Flok brzo kao munja strugne sakrivši se iza debele bukve. I dječak se skloni iza svoga debla. Uperi pušku prema stablu iza kojega se sakrio Flok.

Dugo su tako čekali jedan na drugog da pomoli glavu.

»Dječak mi možda ipak ne će ništa nažao učiniti... Kako bi bilo, da ja prvi izađem iz skloništa? Ta ja sam vidio toliko dobrih dječaka!« — mislio je Flok.

A dječak je bio mali partizanski kurir, koji je u torbi nosio važnu poštu za svoj štab.

»Nisam dobro vidio to čeljade« mislio je mali kurir Tonić, »ali mi se čini da je rutav, da je sav obrastao dugim dlakama. Četnike još nisam susreo, ne znam kakvi su, ali po pričanju što sam ga slušao, to bi mogao biti neki četnik... San me dakle ipak nije varao. A sanjao sam, kako mi se približava neki strašni crni četnik, nož drži u rukama iza leđa, kani mi oduzeti torbu... Ha, eno ga! Pomolio je glavu...«

Tonić je držao prst na obaraču, spreman da okine, ali je pričekao, da vidi što »četnik« smjera.

— Gle, pa to je majmun! — nasmije se Tonić. — Odakle majmun tu u šumi? A već se bio poradovao da je uhvatio četnika i počeo razmišljati, kako da ga živa dotjera u štab...

Tonić sjedne bezbrižno, otvori torbu i izvadi komad ovčjeg sira i kruha. Flok sjedne pred njega i počе ga gledati molećivim pogledom. Mljacnuo je par puta usnama i oblizivao ih. Tonić raspolovi sir i kruh i podijeli ga s Flokom. Majmun se od zahvalnosti počе umiljavati trljajući glavom o Tonićev lakat.

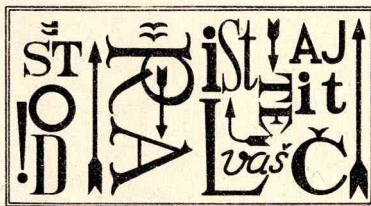
Kad se najedoše, Tonić ustane da krene na put, a za njim pođe i Flok. Odsad se više nisu rastajali. Kamogod bi krenuo Tonić, svud ga je pratio Flok i postao mu privrženim, kao što je i pas privržen svome gospodaru. Tonić je s njim dijelio svaki svoj zalogaј, svaku koricu kruha. A kad toga nije bilo — bratski su gladovali.

Ni Tonić nije nikud htio bez svoga Floka. Znao je taj Flok mnogo raznih vragolija, imao mnogo zanimljivih doživljaja, znao je da ih lijepo ispriopovijeda, a znao se izvući i iz najopasnijeg škripca, tako da Toniću ni najdulji put više nije bio tako dug, a ni najopasniji mu se pothvat uz Floka više nije činio tako opasnim.

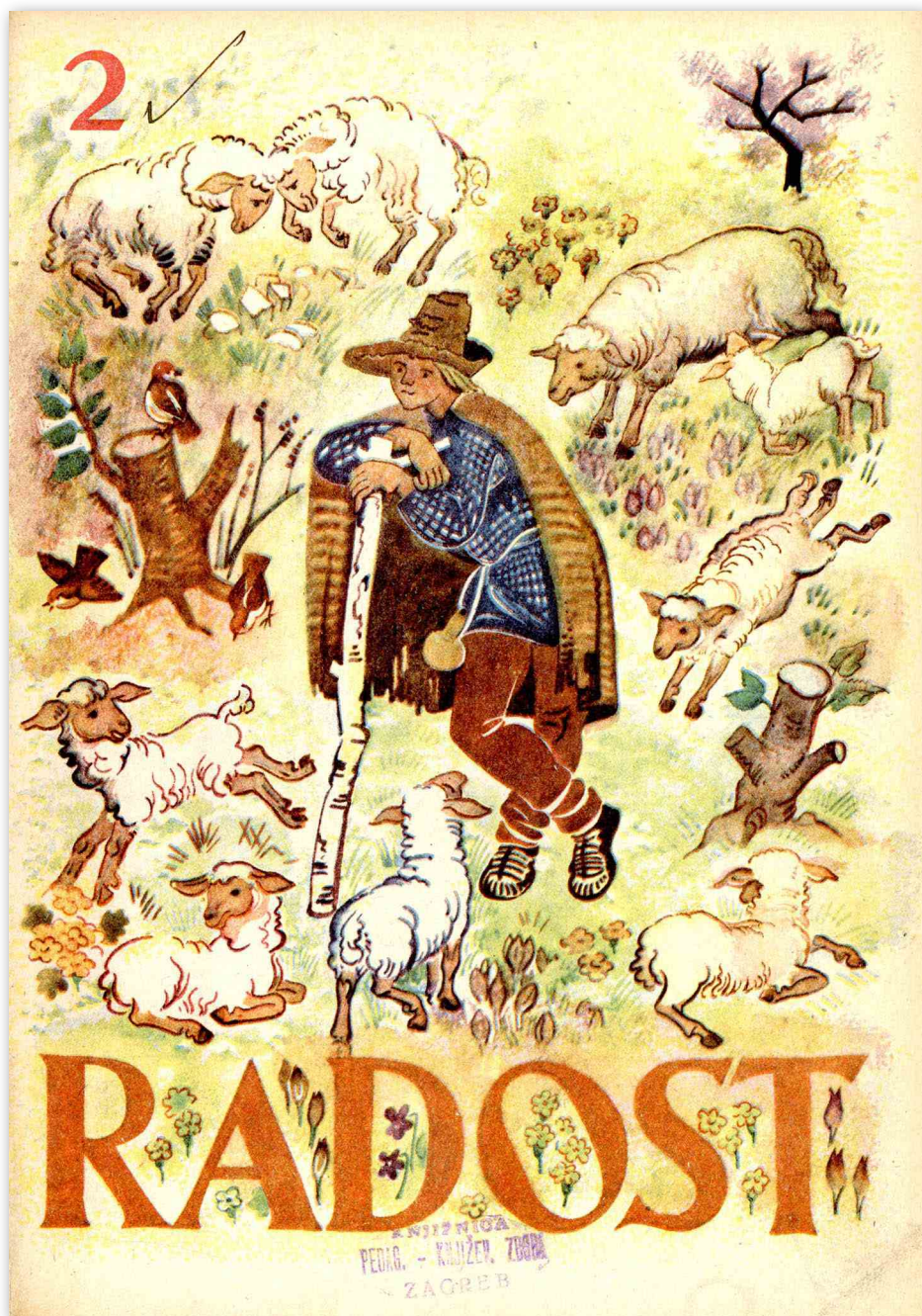
Ilustrirala Z. Turkalj

**PROČITAJTE OVU
TAJANSTVENU
P O R U K U**

RADOST

Izdaje poduzeće »Naša djeca«, Zagreb, Trg Republike 8/1. — Uređuje urednički odbor: Viktor CVITAN, Vilko GLIHASELAN i Gustav KRKLEC. — Glavni i odgovorni urednik Viktor CVITAN, Zagreb, Vinkovićeve ulica 7 prizemno. — Tisak Mariborske tiskarne u Mariboru, Kopalniška ulica 6. — List izlazi jedamput na mjesec, osim u mjesecu srpnju i kolovozu (deset brojeva na godinu). — Cijena pojedinom broju din 20.— Uplate se šalju na ček. račun 401-9032124.

Naslovnica 2. broja 2. godišta časopisa *Radost* iz 1952.
Title page of issue 2, volume 2 of *Radost* [Joy], published in 1952.

»ČUVAJ SE, FLOK TI TO NE ĆE ZABORAVITI...«

Flok je ubrzo uvidio, da mu od Tonića i njegovih ne prijeti nikakva opasnost, da svi s njim lijepo postupaju, kao nitko dosad, a ne kao oni u crnom, kojima je bio dopao šaka.

Evo samo jedan događaj iz njegovog sjećanja:

Jednog dana se na ulici Flok bio zablenuo u gomilu nekih ljudi, odjevenih u crne košulje. Svaki je od njih na glavi imao čudnu kapu, s koje je visio dug perčin. Pred svima je išao čovjek, koji je visoko dizao nos, kao da bi na nj htio nabosti nebeski svod. Ta je rulja vikala neki čudan povik, kojega Flok nikad nije razumio, niti ga je mogao upamtiti. Svatko je pred tim njihovim predvodnikom morao dizati ruku u vis i vikati taj nerazumljivi povik. Flok nije ni mislio da viče, niti da diže ruku. Najedamput onaj predvodnik poskoči i oplete ga korbačem. Flok poskoči od boli i jaukne, a crna se rulja surovo nasmije.

»E, čekaj, Flok ti to ne će zaboraviti! I da znaš: od mene ne ćeš nikad doživjeti da pred tobom dižem ruku i vičem taj tvoj glupi povik!«, odlučí Flok.

Otad je Flok često vidio toga glavatog predvodnika. Shvatio je, da je on za crne neka važna ličnost. — Vidio je nekoliko puta, kako se mnoštvo crnih sakupilo na trgu, a predvodnik je s nekog balkona nešto vikao žestoko mašući rukama ili bi se primio za ogradu, drmao je ili bi lupao šakom po njoj neprestano vičući. Flok je bio iznenađen, jer su ga sve te njegove kretnje jako podsjećale na njegovu braću majmune u kavezu, koji drmaju šipkama kaveza i neugodno kriješte.

»Eh, baš si izabrao prikladno mjesto!« pomisli Flok. Odsad je stalno nosio sa sobom bočicu crnila.

Jednoga dana, kad se bučna gomila opet skupila na trgu, Flok je znao da će se za koji trenutak na balkonu pojaviti njihov glavati. Došao je čas Flokove osvete...

Flok se neprimjetno uspeo na krov kuće (na koji način, to samo on zna!) i sjeo na žlijeb upravo iznad balkona. Odčepio je svoju bočicu...

Glavati je vikao kako s mnogo topova, s mnogo avionskih bombi, zagušljivim plinom i drugim strašnim ratnim sretstvima treba napasti neku bogatu zemlju, oteti joj njeno bogatstvo i tako toj zemlji donijeti blagostanje, napredak, kulturu... I baš kad se najžešće razmahao, a njegova rulja najžešće odobravala kriješteći i plješćući, Flok sigurnom rukom izlije svoje crnilo. Sjajno je pogodio. Tekućina se razlila glavatome baš povera nosa i po bradi.

Glavati je osjetio nešto vlažno na nosu i htio je da to otare dlanom, ali je baš time još jače razmazao crnilo po licu...

Nastade tajac, zaprepaštenje, sve zaniјemi gledajući što se to zbiva s njihovim glavatim. »Od čega mu je lice najedamput tako pocrnјelo?« pitahu začuđeno jedan drugoga.

Trg je za tren oka ostao prazan, pust... A Flok se neprimjetno, skaćući preko mnogih krovova, opet spustio na ulicu. Tako se osvetio za onaj udarac bičem.

Kurir Tonić se od srca smijao slušajući pripovijedanje o toj Flokovoј nepodopštini.

FLOK I SVRAKA

— Toniću, ne bi li otišao da razvidiš, kakve ono pripreme vrše fašisti dolje u selu? — rekoše jednoga dana u štabu.

Toniću nikad nisu morali nešto reći dvaput. Jasno je, da će ići. S njim će dakako i Flok.

Stigoše do ruba šume na brijegu, odakle se dobro vidi čitavo selo, svaka stazica u njemu, svaki voćnjak, svaki vrt, dvorište, svi neprijateljski

bunkeru, žica... Odatle će moći vidjeti sve o čemu treba obavijestiti drugove u štabu.

Tonića počeo smetati neka svraka, koja tu negdje u blizini neprestano strašno kriješti. Ali Flok, kao majmun, dobro razumije svračji jezik. Svraka neprestano kriješti:

— Razbojnik! Razorio mi gnijezdo! Oteo mi dječicu! Razbojnik! U pomoć, svrake!

»Kakav razbojnik?« misle Tonić i Flok.

— Pođimo, da vidimo! — veli Tonić.

Dodaše do nekog visokog stabla na kojemu je kriještala svraka. Pod stablom je bilo razbacano mnogo sitnih grančica i perja. S drveta se upravo spuštao neki fašist noseći u kapi mlade svračice, koji su tužno pištali

Kad se fašist spustio na zemlju, Flok mu skoči za vrat, počeo ga vući za dužu kosu, a Tonić poviče uperivši u nj svoju kratku puščicu:

— Ruke u vis!

— Mamma mia! Mamma mia! — počeo vikati prestrašeni fašist, a iz ruku mu ispade kapa s mladim svračicama.

— Gle junaka, koji se usudio da iz čvrstog bunkera dolje u selu proviri nos i uspne se ovamo gore na brijeg! — reče Tonić smijući se. — Sigurno su u selu pojeli sve kokoši, pa se zaželio da večeras u tavi prži mlade svračice...

Flok uzme fašistovu kapu, napuni je mekanim pahuljama perja, koje je pokupio po zemlji, i metne u nju mlade svračice. Uspne se okretno na drvo i smjesti kapu između gustih rašljastih grana pri vrhu stabla. Tako su mali goluzdravi svračići dobili novo ugodno gnijezdo. Flok je mrzio svrake, ali je sve to ipak uradio zato, što mu je bilo žao matere, kojoj je razbojnik bio oteo dječicu.

— Hajde, Flok! Idemo u štab. Ondje će ovaj fašist ispričovijedati sve, što moramo znati. —

— Topro partisan! Ja kasala sje što snati... Ja frlo folila partisan... — umiljavao se fašist i pošao za Flokom, koji je mahao repom od radosti, što im je uspjelo uhvatiti fašistu. Za njima je išao Tonić zviždeći svoju omiljelu pjesmicu...

Ilustr. Z. Turkalj

V. Cvitan

FLOK

Rukovodioci su u štabu nešto zabrinuti. Tonić je to zamijetio. Eno ga gdje razgovara s drugom komesarom.

— Dobili smo vijest, da na nas dolazi velika neprijateljska snaga, koja namjerava da nas »opkoli i uništi«. Smišljamo, kako da je suzbijemo, — objasnio je u povjerenju komesar Toniću.

I Tonić se zamislio.

Nakon nekog vremena eno ga opet kod komesara.

— Druže komesaru, ja preuzimljem zadatak, da pomognem uništiti neprijateljske snage...

— Kako ti? — čudi se komesar. — Zar onom tvojom kratkom pušicom? — doda u šali.

— Smislio sam dobar plan, — odgovara Tonić i poče da obrazlaže svoju zamisao.

Komesar je dugo slušao Tonića, kimao zamišljeno glavom i napokon ga poveo u štab. Ondje su još dugo nešto razgovarali i nakon toga se Tonić zviždeći neku poskočnu pjesmicu, vraćao svome Floku.

Nakon nekoliko dana na cesti su, dolje u kotlini, zabrujali švapski kamioni. Došao je Flokov i Tonićev čas.

Gle, kako li se preodjenuo taj Tonić! Metnuo je na se neko staro odijelo, na glavu nabio neku staru šeširčinu, kroz probušen mu šešir viri čuperak kose, Floku je oko vrata svezao komadić užeta pa ga vodi kao neki putujući cirkusant.

Mnogo se boraca sjatilo oko Tonića i Floka. Svi se pitaju, što to smjera Tonić?

Eno i druga komesara! Pruža Toniću staru seljačku torbu i veli mu:

— Evo, Toniću, u njoj je sve, što si tražio. Sretan ti uspjeh! Porukova se s njim i poljubi ga u rumene obraze.

Neprijateljska je kolona stala pred selom. Neprijateljski je oficir sjeo na tratinu uz cestu, razvio veliku zemljopisnu kartu i nešto proučava, povlačeći po njoj duge krivudave crte. Fašistički su vojnici ostavili svoje oružje u kamionima pa i oni posjedali po tratini, grijući se na proljetnom suncu.

Eno i Tonića, kako ide ravno prema njima vodeći na uzici svoga Floka. Raduju se fašisti majmunu. Misle da je Tonić neki dječak, koji svojim majmunom uveseljava seosku dječurliju. Svi se brzo sjatili oko njih dvojice. Neki se dugonogi Švaba uskakao oko Floka, plješće dlanovima nutkajući ga da zapleše. Ali Floku kao da nije do plesanja, nego Švabi plazi jezik. Švaba se uvrijedio, pa ga uštinuo za nos, a Flok cikne, pobjegne i skoči u neki auto. Tu kao da se udobrovoljio. Sjeo je za upravljaljo i počeo trubiti kao pravi šofer. Švabe se tome smiju. A Tonić potrčao za njim kao da ga hvata. Flok se sakriva ispod sjedala, a Tonić za njim:

— E, ne ćeš mi pobjeći! — viče Tonić i zaviruje ispod sjedala. Nitko od Švaba ne sluti, što će se iz toga izleći. Nitko nije zamijetio, da je to

samo igra između Tonia i Floka, da je Tonić, saginjući se, neprimjetno izvadio iz torbe neku stvarčicu i metnuo je pod sjedalo.

Flok bježi u drugi auto, a Tonić za njim; odatle u treći, četvrti, peti, dvadeseti... Ljuti se Tonić, psuje Floka, plače, zaklinje ga da stane, ali Flok kao da i ne haje za to. Nitko nije primjetio kako je Tonić u svakom automobilu ostavio neku stvarčicu koju je vadio iz svoje torbe.

— Sviđa mi se taj majmun! — rekne najposlije svojim vojnicima neprijateljski komandant. — Skoknite za njim! Uхватite mi ga! Povest ću ga sa sobom! —

Flok potrči prema brijegu s kojega je došao s Tonićem, a fašisti trče za njim nastojeći da ga uhvate.

— Kud ćeš onamo! — viče tobože Tonić, — pa trči i on.

Kad odmakoše od ceste i primakoše se šumi, Flok se brže bolje uspuže na neko drvo, a Tonić skoči u dubok jarak. U taj čas zaprašiše i puške iz šume, a fašisti stadoše zbunjeni.

— Partizani! ...

— K oružju! — poviče neprijateljski komandant svojim vojnicima. Ali uto planuše i svi automobili... Sad se istom dosjetiše, kako ih je udesio Tonić, ali je već bilo kasno. Dolinom odjekne strašan prasak i lomljava od municije u automobilima, koju je zahvatio plamen...

Tako se Tonić poslužio Flokom, da otkloni opasnost, koja je prijetila njegovu odredu.

Flok je toga dana za nagradu dobio punu kapu oraha, koje on toliko voli...

Ilustrirala Z. Turkalj

FLOK CRTA MAJMUNE

U gradu je bila škola za švapske oficire. U toj su se školi jednoga dana našli i naši — Flok i Tonić.

Zar oni da budu švapski oficiri?

Ne, ni govora o tome! To ni za živu glavu ne bi htio biti majmun Flok, a kamoli partizanski kurir Tonić. Imali su oni tu drugi, važniji zadatak, ali kakav, o tome nam Tonić nije pričao.

Među mnogima, bio je tu i neki visoki, ridi i vrlo oholi Švaba, koga su svi zvali Herr baron — gospodin barun. Na oku je nosio okruglo staklo, koje se zove monokl.

Floku se monokl svidio. Našao je negdje staklo sata, metne ga na oko i tako dođe među Švabe.

Švabe su se gromko nasmijali. Odmah su i Floka počeli zvati Herr baron. Ali oholi se barun uvrijedio i jako rasrdio. Žestoko je kvcnuo Floka po njušci.

Flok nije znao što znači riječ barun, ali čim je čuo, da su i njega nazvali tim imenom, odmah je bacio stakalce. Nije želio, da ma u čemu bude sličan tome bahatom barunu.

Oficire je učio neki njihov general. Barun je od riječi do riječi bilježio sve, što je general govorio, pa je to učio napamet, jer ništa nije znao reći svojim riječima.

»Hitler i Musolini su dva najveća čovjeka na svijetu.« — Tim je riječima general počinjao svako svoje predavanje.

Barun bi svaki put zapisao i te riječi.

Jednog dana general je opet počeo:

— Hitler i Musolini su dva najveća . . . Nije mogao reći do kraja, jer je na uzbunu zaszvirala sirena. Švabe baciše olovke i navrat nanos pobje-goše u podrum. Bježeći zaboravili su na Floka.

Barun je jedva dospio da napiše ono što je general rekao: »Hitler i Musolini su dva najveća . . .«

Floku je bilo dosadno samome u učionici. Sjedne na barunovu stolicu, uzme barunovu olovku i bilježnicu, koja je rastvorena ležala na stolu, i poče u njoj crtati. Flok nije znao crtati ništa drugo, nego majmune, pa je uz ono, što je barun napisao, nacrtao nekog vrlo ružnog majmuna. Zaklopi bilježnicu i ode.

Kad je prošla uzbuna, Švabe se vrate. General reče:

— Gospodo, gdje sam stao? Molim Vas, barune, donesite mi Vašu bilježnicu. Znam, da Vi zabilježite svaku moju riječ.

Barun ponosno pruži generalu svoju bilježnicu. General je otvori i strahovito se zaprepasti, kad u njoj pročita:

Hitler i Musolini su dva najveća majmuna

Jadni barun nikako nije mogao dokazati, da on to nije nacrtao. Što je dočekao, to i sami možete prosuditi.

Ilustr. Z. Turkalj

БАКА СЕ БОЈИ КИСИКА

(Iz »Družbe Pere Kuržice«)

Све се ово догађа у селу, у низини уз ријеку.

Први је дан у мјесецу липњу, рано ујутро. Ластавице су излетјеле из стаја. Цркву на гранама ораха у оборима. У малој сеоској кући, покривеној сламом, мрачно је и спарно. Дише много људи. Спавају. На постељи уз оца лежи Перо. Одједном скочи сав знојан. Сједи на постељи као мјесечар. Перо је висок и танак дјечак. На блиједој му глави густа коса.

Упиљео очи у кут собе. Десном руком кружи зраком. Говори:

— Видно ми је! Баш ми је видно! — Тако се он свако јутро тешко буди из сна.

Глас му је као у свих сеоских дјечака.

Отац га кори:

— Спавај још!

У соби је настало гигање. Сва сила укућана спава у тој ниској собици. Буде се редом. Перо се потпуно разбудило. Завикне одлучно:

— Знам што је! Ту нема кисика! Свршено је! Мораш се угушити!

Скаче с постеље и отвара прозорчић. Облачи се. Бака не трпи отворен прозор. Мрзи Перин кисик. Стење на својој постељи и тужи се:

FLOK NA FAŠISTIČKOJ PARADI

Dočuo Flok, da fašisti u gradu spremaju neku paradu. Nagovorio Tonića, da pođu u grad, da fašiste opet »obrađuju« nekom svojom psinom.

Pristao Tonić da idu. Obukao je svoje »civilno« odijelo, nataknuo na glavu onaj stari probušeni šešir, a preko ramena prebacio staru torbu.

U gradu se u jednoj ulici svrstalo nekoliko stotina fašista, koji su svoje šljemove okitili kokošjim perjem. Pred njima je glazba.

Odred fašista promarširat će paradnim korakom preko trga. Ondje ih već čeka desetak napirlitanih gospođa. Pred njima na bijelcu konju kočoperi se fašistički general. On će fašistima na kraju parade održati govor u kojemu će kićenim riječima kovati u zvijezde junačke podvige svojih opernaćenih junaka. Nedaleko od generala stao je i Tonić?

Tonić? Ta ne će valjda i on slušati kako general slavi svoje fašiste?!

Vidjet ćemo.

Ali Floka tu nigdje ne vidimo. Gdje je Flok? Eno, odred je već krenuo! Gle, Flok korača uz kapelnika oponašajući njegov vojnički korak! Glazbenici se smiju.

»Ej, smijte se vi, smijte; vidjet ćete skoro kako će vam Flok zapapriti...«

Onda se Flok počeo plesti među nogama glazbenika pokazujući jednome između njih, koji je oko vrata nosio veliku trublju, da bi u nju želio trubiti. Fašista ga podigne na svoje rame. To je Flok jedva i dočeka. Brže bolje, a da to ostali nisu primjetili, iz papirnate vrećice uspe u otvor trublje mnogo — čađe. Okrene se malo na fašistovom ramenu i poče repom gurati čađu dublje u trublju. Napokon se poče repom tobože umiljavati oko nosa fašističkog muzikaša. Nacrtao mu je tako na licu velike brčine...

Počеше se primicati trgu. Kapelnik digne štap, da bi svoje muzikaše upozorio, da će sad zasvirati.

Na bijelcu se poput kolca uspravio i ukočio fašistički general. Nastupa najsvječaniji trenutak.

Glazba zasvira. Glazbenik s velikom trubljom jako se napeo duvajući u nju. Lice mu pocrvenjelo od silna puhanja, ali trublja nikako da zasvira.

Najedamput, baš kad su bili ispred samoga generala, zatrubi strašnim glasom, kao da je iz topa puknulo, a iz trublje izletje oblak crna dima ravno u nozdrve generalovog bijelca. Konj strašno kihne, zanjišti i ritne se; a general u velikom luku odleti među napirlitane gospođe. Jedna gospođa vrisne i padne u nesvijest. Sve se to dogodilo u tren oka. Tonić vikne, što ga je grlo nosilo:

— Partizani! Partizani! Evo partizana!

Glazbenici pobacaše svoje limene trublje, a vojnici svoje pernate šešire i razbježaše se, kao da ih je vjetar pomeo vičući:

— Aiuto, aiuto, mamma mia! — (Pomoć, pomoć, majko moja!)

Tonić brže bolje izvadi iz torbe šaku letaka i razbaca ih po ulici. Flok ih je nekoliko žurno prikopčao čak i na kapute fašistima, dok su onako bezglavo bježali. Na lecima je pisalo: »Smrt fašistima i njihovim slugama!«

— Strašna je ta partizanska vojska! Nigdje je ne vidiš, a najedamput osjetiš, kako je raspalila po tebi kao da je pala iz oblaka! Jedva smo živi pobjegli! — govorili su među sobom hrabri fašisti, kad su se dobro posakrivali...

Ilustr. V. Svečnjak

SUSRET S MEDVJEDOM

Vozio sam se iz mjesta u mjesto, iz Križevaca u Koprivnicu, iz Bjelovara preko Virovitice u Daruvar i Požegu, pa sam tako stigao i u Slavoniju punu vlasteoskih dvoraca. Neprestano sam putem klicao: »Krasna je naša domovina!« Kad sam ovako prolazio raznim krajevima, činilo mi se kao da listam veliku slikovnicu. Kakvih li divota u njoj! Kakvih li ljepota! Kakva li bogatstva! A narod? Osim nekoliko bogatih seoskih gazda, sve sama sirotinja.

Sad se nalazim među samim bregovima, malo kasnije okružuje me na desetke kilometara samo gusta šuma. Doživio sam na tome putu divne jesenske dane. Cesta je pokrivena tisućama otpalih listova najljepših boja, od blijedožuckaste, preko narančaste i crvene, do ljubičaste i smeđe. Za mojim autom vitlao je oblak lišća, kao da mi maše. Za čitavo vrijeme te vožnje osjećao sam veličanstvenu raskoš prirode.

U nekom ovećem mjestu — zaboravio sam kako se zove — trgovine su već bile zatvorene, kad sam stigao onamo.

Razgledavajući mjesto, stigao sam do krasnog dvorca. Domalo sam ušao i u prostran park s visokim stablima. Divim se i koračam dalje. Izenada stanem pred golemim starim hrastom, kakvog dosad još nisam vidio. Da bih o njegovoj debljini mogao pričati ocu, koji je zanosno volio

FLOK I TONIĆ

Fašistički je general objavio:

Traži se dječak, koji je za vrijeme velike parade viknuo da nastupaju partizani. Neka se odmah vi fašističkom generalu.

— Jao, bježmo brže iz grada, daas ne uhvate! — reče Tonić Floku, kad je pročitao taj oglas.

Nisu odmakli ni deset koraka, kad Tonića zgrabi za rame nečija jaka ruka. Bio je to policajac.

Flok se zbunio i ostao sam na ulici. Jao, što će sad bez svoga prijatelja i zaštitnika? Jadni Tonić, što (biti s njim)?

Sjedio je Flok u velikom dvorištu, u kojemu je bilo svinja i kokoši. Na čas se razvedrio, kad je čuo, kakneki pijetao priča:

— Četvorica su fašista jučer prtrašeno utrčala u kokošinjac. »Koko-ko, kakva su to pernata braća?« udile se koke. Jedan je sjeo ravno u gnijezdo puno jaja. Kad je ustao, bio je sav žut od žumanjaka. Koke se rasrdile, skočile mu na glavu i počele lomati krilima. Istresle mu na glavu sve tekute, što su ih imale na boku. Jadni su se fašisti grebli, valjali po tijesnu kokošinju, kao u kakva kavezu i plašljivo zvjerali kroz vratašca.

Siromašni Flok nije znao bi li se smijao slušajući pijetlovo pričanje ili bi razmišljao o jednoj sudbini Totevoj.

»Jadni Tonić, izgubit će glavu zbog moje lude želje da vidim fašističku paradu«, mislio je Flok.

Tonića uvedoše u generalovu sobu. General ustane, pruži mu ruku i ponudi da sjedne u dubok naslonjač.

— Vrlo si hrabar momčić, — počeo je govoriti fašist. — Učinio si zaslužno djelo za našu hrabru vojsku. I si u gradu prvi opazio partizane. Da nisi viknuo »Partizani, partizani! oni bi bili strašnom snagom udarili po nama, jer ih je bilo veoma mnogo!« da ih je bilo mnogo, vidi se po tome, što je pun grad njihovih letaka. Odlučili smo, da te za tvoje veliko djelo odlikujemo visokim odlikovanjem za hrabrost . . .

Tonićevo se lice razvedrilo. Shvatio je, da general ne zna tko je on.

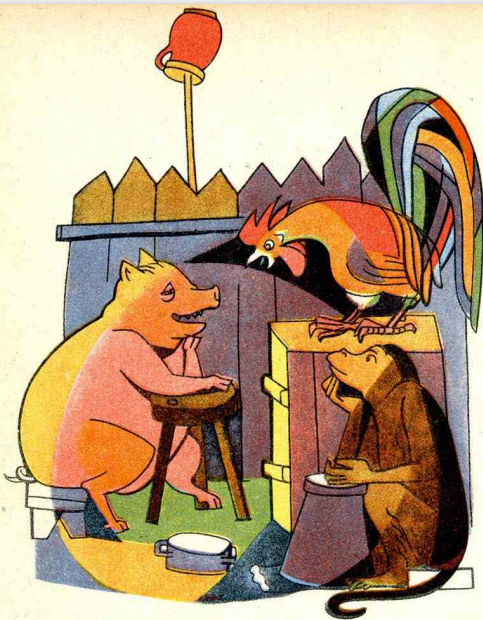
Srdačno je zagrlio svoga Floka, kad ga je rastuženog našao u onom velikom dvorištu.

Tonić, da se našali, pričvrsti »vrlo odlikovanje« Floku o rep. Flok se duugo okretao oko sebe, da vidi, šta mu to visi o repu. Kad je na jednoj strani opazio sliku Glavatog, koji je nekad bio ošinio bičem, mahnito počeo mahati repom, kao da mu je neko metnuo žeravicu na nj.

Onda Flok pozove pijetla i metnu mu oko vrata tu kolajnu za hrabrost. A pijetao ponosno kukurijekne u put.

»Našem se pijetlu pamet pomula, kad se šepiri onom kolajnom«, rekoše nezadovoljno koke.

Ilustr. Barba Vilko

FLOK I

Fašistički je general objavio:

Traži se dječak, koji je za vrstupaju partizani. Neka se odmah

— Jao, bježmo brže iz grada, da kad je pročitao taj oglas.

Nisu odmakli ni deset koraka, kad ruka. Bio je to policajac.

Flok se zbunio i ostao sam na u telja i zaštitnika? Jadni Tonić, što

Sjedio je Flok u velikom dvoriš Na čas se razvedrio, kad je čuo, kak

— Četvorica su fašista jučer pr ko-ko, kakva su to pernata braća?« u gnijezdo puno jaja. Kad je ustao, rasrdile, skočile mu na glavu i poč glavu sve tekute, što su ih imale na po tijesnu kokošinjcu, kao u kakvu vratašca.

Siromašni Flok nije znao bi li e ili bi razmišljao o jednoj sudbini To

»Jadni Tonić, izgubit će glavu stičku paradu«, mislio je Flok.

Tonića uvedoše u generalovu s i ponudi da sjedne u dubok naslonje

— Vrlo si hrabar momčić, — i služno djelo za našu hrabru vojsku. Da nisi viknuo »Partizani, partizani! po nama, jer ih je bilo veoma mnogo tome, što je pun grad njihovih letaka djelo odlikujemo visokim odlikovanje

Tonićevo se lice razvedrilo. Shv

Srdačno je zagrlio svoga Floka, velikom dvorištu.

Tonić, da se našali, pričvrsti »v se duugo okretao oko sebe, da vidi, št strani opazio sliku Glavatog, koji g poče mahati repom, kao da mu je ne

Onda Flok pozove pijetla i met rost. A pijetao ponosno kukurijekne

»Našem se pijetlu pamet pomu rekoše nezadovoljno koke.

Ilustr. Barba Vilko

TONIĆ

eme velike parade viknuo da na-
vi fašističkom generalu.

nas ne uhvate! — reče Tonić Floku,

Tonića zgrabi za rame nečija jaka

ci. Jao, što će sad bez svoga prij-
biti s njim?

u, u kojemu je bilo svinja i kokoši.
neki pijetao priča:

strašeno utrčala u kokošinjac. »Ko-
udile se koke. Jedan je sjeo ravno
o je sav žut od žumanjaka. Koke se
le lomataki krilima. Istresle mu na
bi. Jadni su se fašisti grebli, valjali
na kavezu i plašljivo zvjerali kroz

smijao slušajući pijetlovo pričanje
čicevoj.

bog moje lude želje da vidim faši-

u. General ustane, pruži mu ruku

će govoriti fašist. — Učinio si za-
li si u gradu prvi opazio partizane.

oni bi bili strašnom snagom udarili

A da ih je bilo mnogo, vidi se po

Odlučili smo, da te za tvoje veliko

za hrabrost...

io je, da general ne zna tko je on.

Kad ga je rastuženog našao u onom

oko odlikovanje» Floku o rep. Flok

anu to visi o repu. Kad je na jednoj

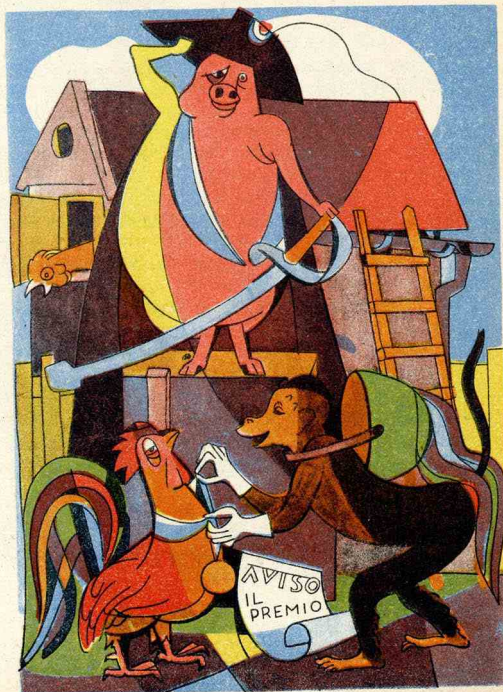
je nekad bio ošinio bičem, mahnjito

ko metnuo žeravicu na nj.

g mu oko vrata tu kolajnu za hrab-

riput.

ila, kad se šepiri onom kolajnom»,

R A D O S T

GOD. II.

1952.-53.

BR. 8

REKO DOLA, PREKO BRIJEGA,
PREKO SELA, PREKO GRADA
GODINA NAM NOVA, MLADA
PROSTRLA JE ČILIM SNIJEGA,
PA NAM PRVI SNJEŠKO, ETO,
ŽELI SRETNO NOVO LJETO!

Ilustr. V. Selan

Gustav Krklec

STRAHOVITO ORUŽJE

(Doživljaji partizanskog kurira Tonića i majmuna Floka)

Kadgod bi Tonić prolazio kroz selo na oslobođenom području, uvijek bi se oko njega skupilo mnoštvo djece. Najviše ih je zanimala njegova kratka puška.

Eh, uzdisali su, da oni mogu biti takvi kuriri, kakav je Tonić! Da je njima takva puška!

Jednoga dana, kad je Tonić sa svojim vjernim Flokom ulazio u selo, začuje oštar vojnički povik. Trgne se u prvi mah, jer tu nije očekivao vojnike, ali se brzo razvedri, kad ugleda odred pionira, koji su uzorno poredani stali uz put. Iznenadio se Tonić, kad je na ramenu svakog pionira vidio pušku, koja je u svemu bila nalik na njegovu.

»Gdje su smogli tolike puške?« pomisli Tonić.

U Tonićevu su čast priredili i prave pravcane vojničke vježbe. Tonić se divio tim mladim borcima, kako se vješto provlače kroz šipražje prema potoku u kojemu su se tobože utvrdili fašisti. Samo se čudio, zašto iz svojih pušaka nisu »isprašili« nijedan metak.

Tonić i Flok toliko se zaniјeli igrom tih pionira, da ih je u selu zatekao i sumrak. Uto u selo počela nenadano ulaziti duga kolona fašističkih vojnika s mnogo strašnog oružja. Flok i Tonić u posljednji se čas sklonu u nekom štaglju.

Hrabri se pernati fašisti razmiliše po čitavom selu. Zaviriše u svako dvorište, u svaku kuću, staju, svinjac, kokošinjac... U svakoj su kući opljačkali ponešto: šunke, sir, jaja, kokoši, prasad... Jedan je posred puta valjao i burence puno rakije... U svakoj su se kući bahato hvalili:

— Sutra nijedna partisan ne bila šiv. Mi sutra strašno pucala na partisan. Vi onda slušila naša velika madre Italia.

Spustio se mrak, a fašisti posjedaše oko velike vatre časteći se onim, što su opljačkali. Iz čaturica su pili rakiju, strašno su bućili, pucali u zrak, pričali o svojim junaštvima, hvalili se, kako će sutradan pokazati nove primjere svoje besprimjerne hrabrosti. Napokon duboko u noć pozaspaše pijani i siti i cijelo selo utihnu. Samo je fašistički stražar nemirno šetao oko vatre. Njegove su oči nemirno zvjerale u mrak, kao da se plaši nekog nejasnog šušketanja.

Na štagalj u kojemu se sklonuo Tonić, svaki bi se čas uspela neka sjena. Očito je, da se tu kovao neki važan pothvat.

Napokon se iza brijega ukazala sjajna mjesечеva kugla i obasjala selo.

Fašističkom se stražaru pričinilo, da na vrhu brijega čuje neke prigušene glasove. Pogleda onamo. Zaista, ondje se miču neke sjene. Kraj svake je sjene neka debela cijev.

»Nisu li to bacači, topovi, što li? Očito je, da nam gore spremaju nešto gadno...«, pomisli fašist.

Odluči da brzo probudi svoga oficira. Ali, jao, kakva se to strašna prikaza tako nenadano stvorila pred njim i bez ijedne riječi uperila u nj svoju pušku?

— Dio mio, dio mio! («Bože moj!») — propišta fašist. — To je sam đavo! Strašan je!» pomisli fašist. Puška mu ispadne iz ruku, prekriži se triput, ali mu nikakvo križanje ne pomože, jer je crna prikaza i dalje ostala na istome mjestu.

Ta crna prikaza nije bio nitko drugi, nego naš Flok...

Uto su se malo podalje svud unaokolo iz trave počele pomaljati mnoge takve sjene. Čitav je logor bio njima opkoljen. Jasno je, da to nisu bili nikakvi đavli, nego naši domišljati pioniri.

— Aiuto, mamma mia! — krikne fašist i sruši se na zemlju. One-svijestio se od silna straha.

Taj povik kao da su čekali oni na vrhu brijega. Gore zatutnji, kao da je zapucalo sto topova.

— Čitavo se brdo zatreslo. — Tako su uvjerali fašisti, kad su kasnije o tome govorili. — Silan je plamen liznuo put nebesa. Nešto je crno letjelo iznad nas po zraku, a niz brdo se kroz šipražje prema nama kotrljalo nešto strašno...

Među fašistima nastade strašna pometnja. Nikud nisu mogli pobjeći s toga strašnog mjesta, jer je jedan skakao preko drugoga, rušio ga... Sve se sključalo u strašnu gomilu.

— Ruke u vis! — poviče Tonić, koji je predvodio one crne sjene, što su tako iznenada nikle iz trave.

Fašisti pomisle da drugoga izlaza zaista nema iz te strašne noći, nego da dignu ruke.

U partizanskom se štabu iznenadiše, kad ugledaše čudnu kolonu, koja im se primiče. Čitav odred fašista oko kojega se nanizalo mnogo pionira s kratkim puškama u rukama. Naprijed je, pred povorkom, kao predvodnik jašio Flok na staroj mazgi, koju su zaplijenili fašistima.

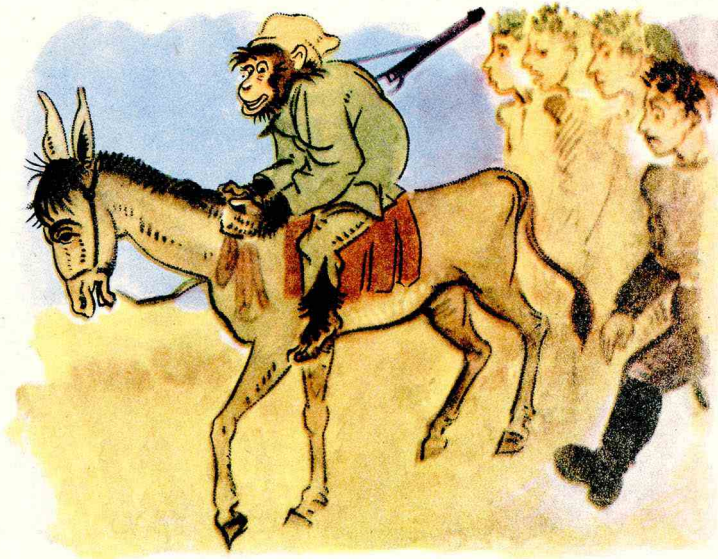
Kad stadoše pred štabom, borci se skupiše oko fašista. Počeše razgledavati pionirske puške. Najedamput prasnuse u smijeh; puške bijahu drvene . . . Hrabri se fašisti silno iznenadiše, kao da se istom sad otriježniše.

I Tonić se iznenadio. Sad je shvatio, zašto iz njihovih pušaka nije čuo nijedan pucanj. I on je mislio, da su to prave puške. Tako su ih vješto izradili ti domišljati pioniri, da nitko u prvi mah ne bi mogao reći da su drvene.

A ono strašno oružje na briježu, to su bile cijevi za dimnjak, koje su pioniri kod kuće poskidali sa svojih željeznih peći. Pucali su karbitom.

Tko bi bio mislio, da je i to za fašiste tako strašno oružje?

Ilustr. Z. Turkalj

FLOK U OPASNOSTI

 loku se opet prohtjelo, da metne malo papra pod nos fašistima. Dosad mu je sjajno uspjela svaka psina, pa ponesen tim, naumio je, da uradi nešto od čega će nadaleko uzdrhtati svi fašisti. Uzalud ga je odgovarao Tonic, da se sad, barem za neko vrijeme, ne pojavljuje među opernaćenim junacima.

— Strpi se samo nekoliko dana, dok ne ozdravim; nije mi dobro, bolestan sam — govorio je Tonic.

Flok ga nije poslušao.

A evo, što mu se spremalo u gradu:

Onom glupavom pijetlu kao da đavo nije dao mira, te on počeo izlaziti na ulicu. Tu bi se ustobočio i počeo kukurijekati koliko ga grlo nosilo, hvaleći se svojom kolajnom za hrabrost.

Oko pijetla se skupljalo mnoštvo ljudi. Tako je ulicom jednoga dana prolazio i onaj muzikant s velikom trubljom, kojemu je Flok bio repom naslikao velike brčine. (Sjećate li se toga?)

Kad je o pijetlovu vratu ugledao fašističku kolajnu, najprije oštro šklocnu petama i salutira pijetlu. Ali se kasnije, kad je malo bolje promislio, vrati, uzme pijetla i odnese ga svome generalu.

General je zapovijedio, da se ispita čiji je pijetao i tko mu je dao kolajnu. Ustanovili su, da je to ona kolajna, kojom su odlikovali hrabrog

dječaka Tonia, on da ju je dao majmunu Floku, a Flok je njome okitio pijetla.

Strašno se rasrdio general i zapovijedio svojim fašistima, da mu što prije ulove i Tonia i Floka. Ako li ih ne ulove... Zaprijetio im strašnim kaznama.

Nesreća je htjela, da je neustrašivi Flok baš tih dana došao u grad. Tonic nije bio s njim. Ležao je bolestan u partizanskoj bolnici.

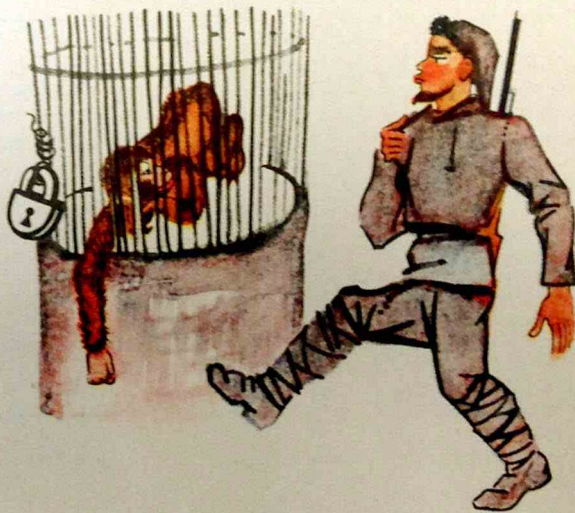
Fašisti brzo otkriše Floka i zatvoriše ga u velik gvozden kavez iz kojega se ne može pobjeći.

— Ha, ptico, tu si! — iskezio se general, kad mu pokazашe Floka. — Sad ne ću mirovati, dok i drugu pticu ne uhvatim! Obojicu ću vas onda objesiti na glavnom trgu. A sad u potragu i za onim hrabrim dječakom! — zapovijedio je general.

»Ne žalim svoju glavu,« mislio je Flok potišten. »Ali kako da spriječim, da Tonic ne dođe za mnom ovamo?« Ta je misao neprestano strašno mučila Floka. »Bilo bi strašno, da najmiliji moj prijatelj izgubi glavu zbog moje lude pameti...«

Pred Flokovim je kavezom neprestano dan i noć šetao oboružani stražar...

Ilustr. Z. Turkalj

TONIĆ I FLOK U KAVEZU

Prošlo je nekoliko dana, a Flok se nije vratio iz grada. Tonić se zbog toga jako uznemirio. Još je drhtao od vrućice, a ipak prebaci preko ramena svoju torbu, metne na glavu svoj probušeni šešir i krene u grad.

Fašisti su na sve strane njuškali po gradu, ne bi li gdje otkrili Tonića.

»Jadni moj Tonić! Ne bi mi bilo žao poginuti, samo da njega ne uhvate, najmilijeg prijatelja«, mislio je Flok.

Noć je. Na ulici u gradu nigdje ni žive duše. Tonić se polako šuljao od kuće do kuće. Najedamput netko vikne:

— Stoj!

Tonić protrne. Vezaše ga debelim lancem i dovedoše fašističkom generalu. Zatvoriše ga u kavez. Sad su u kavezu i Tonić, i jadni Flok i pijetao.

— Sutra ćemo ih objesiti na glavnom trgu. Pripravite vješala! — zapovijedi general.

Jadnici! Nema im spasa. Flok se jako snuždio.

*

Fašistički je stražar šetao oko kaveza. Rugao se Toniću, Floku i pijetlu. Cereći se, pokazivao je na svojem vratu, kako će ih sutra vješati. Uživao je u njihovoj mucu. Napokon se zagleda u bujno pijetlovo perje. Pomisli:

»Bilo bi šteta, da propadne tako divan pijetlov rep. Nije li pametnije, da njime okitim svoju kapu, a pijetla mogu objesiti i bez repa...«

Otključa lokot na vratašcima kaveza, uđe u nj, prisloni pušku na rešetke, ulovi pijetla i poče mu čupati perje.

Ali ni Flok nije ostao skrštenih ruku. Skoči brzo poput strijele, zgrabi pušku i uperi je u fašista:

— Ruke uvis, kokošaru!

I zatvoriše fašistu u kavez. Uzeše pušku i odoše da potraže i generala. Nadoše ga, kako spava, a u snu se smješkao. Valjda je uživao sanjajući, kako vješaju Tonića, Floka i pijetla.

— Naprijed, partizani! — poviče Tonić.

Generalu se sledeni smiješak na usnama. Skoči i od straha se sakri pod krevet. Izvukoše ga i onako bosonogog i u košulji odvedoše u dvorište pa i njega zatvoriše u kavez.

*

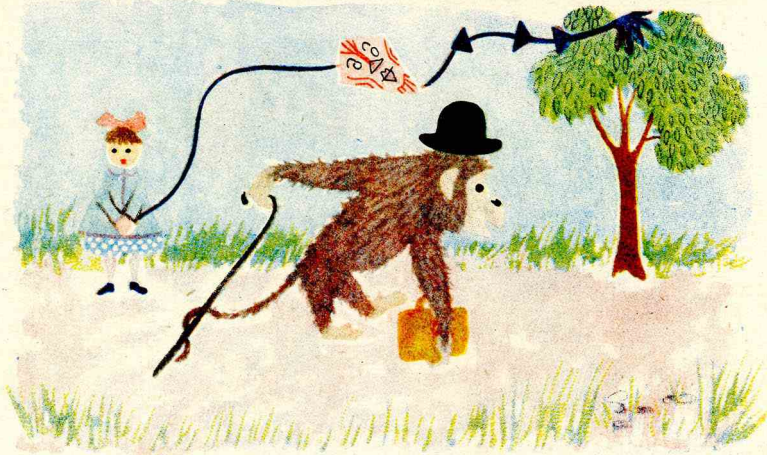
Gradani se ujutro zaprepastiše. Na stupu, na kojemu je trebalo objesiti Tonića, Floka i pijetla, njihao se kavez, a u njemu je sjedio goli fašistički general i pernati stražar bez puške. Svi su se gradani od srca smijali. Govorili su:

— Krasno ih je udesio onaj majmun...

A naši su junaci u zoru već bili izvan grada. Pijetao je veselo kukurikao, a Tonić fićukao neku svoju omiljelu pjesmicu.

Ilustr. Z. Turkalj

ŠTO JE S TONIĆEM I FLOKOM?

Nakon prvog broja »Radosti« primili smo mnogo pisama. Mali nas čitaoci u pismima pitaju, zašto u tome broju ništa ne piše o njihovim omiljelim znancima, malom partizanskom kuriru Toniću i njegovom pratiocu majmunu Floku.

Evo zašto o njima nismo pisali:

Tonića smo zadnji put vidjeli prije terija. Onda nam je s uzbuđenjem i u žurbi ispričivijedao, da je na nekom sajmu u gomili ljudi prepoznao nekog fašistu. Taj je neznamac doduše pustio da mu naraste brada, a na oči je metnuo velike crne naočari, ali ga je Flok svejedno prepoznao. Njegovom oštrom oku ništa ne može izbjeći tako lako. Isprva je bio u nedoumici, nije li se prevario, pa je počeo razmišljati, a dok se on malo zamislio, taj se neznamac izgubio u mnoštvu ljudi. Od toga susreta nismo vidjeli ni Floka, ni Tonića, pa smo za njih zabrinuti. Jedna nam je djevojčica, koja zna za to, rekla:

— Ne bojte se za njih. Flok je prepаметan, da bi ga moglo snaći kakvo zlo, a ni Tonić nije s budalama tikve sadio. Vjerojatno su opet nekom neprijatelju stali na žulj.

Ako što saznate o njima, ili čujete pripovijedati o kakvoj njihovoj zgodu, javite nam što prije, pa ćemo to objaviti u našoj »Radosti«.

Ilustr. V. Borčić

RADOST

Izdaje poduzeće »Naša djeca«, Zagreb, Trg Republike 8/I. kat.
— Uređuje urednički odbor: Viktor CVITAN, Vilko GLIHASELAN i Gustav KRKLEC. Glavni i odgovorni urednik Viktor CVITAN, Zagreb, Vinkovićeve ul. 7. — Tisak Mariborske tiskarne, Maribor, Kopaljska 6. — List izlazi jedamput na mjesec, osim u mjesecu srpnju i kolovozu. — Cijena pojedinom broju 20 Din. — Uplate se šalju na ček. račun 401-T-1052.

DOGODOVŠTINE TONIĆA I FLOKA

Lažna brada i brkovi

Evo, javio se napokon naš Tonić. Vedar i nasmijan ispričao nam je na brzu ruku, zašto se tako dugo nije javljao, a pionirčići su tako nestrpljivo očekivali vijesti o njemu.

Napokon je Floku, nakon dugog traganja, opet uspjelo, da pronade onog neprijatelja, što ga je bio izgubio u gužvi na sajmu. Neznamac je i sad imao velike brčine pod nosom, veliku bradu, a na očima crne naočari. Odjeven u prugast kaput, a u ruci je nosio dosta velik kovčeg. Hodao je bezbrižno po ulici, a ipak se Floku pričinilo, kao da se katkad bojažljivo obazire oko sebe. Pratili smo ga u stopu.

Ususret nam je dolazio milicionar. Bradonja se malo uznemirio. Flok se u taj čas, tobože nehotice, brzo zaplete među neznancheve noge, a ovaj se prevali koliko je dug i širok. S njega odletješe i brada i brkovi i crne naočari. Kovčeg, kako je tresnuo o zemlju, rastvori se, a iz njega ispadoše neka pisma, štampani papiri u kojima grde našu zemlju i naše narode. Ispalo je i nekoliko pištolja . . .

Sad smo istom opazili, da je taj neznamac imao lažnu bradu i brkove.

Milicionar priskoči, da pomogne čovjeku, ali brzo uvidje, s kime ima posla. Ustanovilo se, da se Flok nije prevario, te da je to neprijatelj, koji se pod lažnim imenom i s lažnom putnicom bio ušuljao u našu zemlju.

Eto, toliko nam je ispričao Tonić i požurio za nekim poslom. Žao nam je, što mu se toliko žurilo.

Ilustr. Z. Turkalj

Naslovnica 5. broja 3. godišta časopisa *Radost* iz 1953.
Title page of issue 5, volume 3 of *Radost* [Joy], published in 1953.

Bilo je i smijeha, i straha i darivanja.
 Nama, djeci, nije bilo dosta onoga, što čovjek nabraja, već mu pomagasmu, vičući:

»Dajte vuku ribe, da ne bude šibe;
 Dajte vuku meda, da ne kolje deda;
 Dajte vuku jaje, da na vas ne laje« i t. d.

Tom prilikom pokušao sam i ja — prvi put u životu — pjevati pjesme. I to ne bez svakog uspjeha: ona o jajetu — u mojoj je bašći nikla!

Istinabog, nisam nikad čuo, da bi vuk lajao, ali mi pjesnici na takove sitnice ne gledamo!

Vrativši se kući, uzjašem djedu na koljeno, te mu pričam, što sam čuo i vidio, pa dometnem: »Dede, ne bojim se ja vuka, ja sam ga i za rep potezall«

A djed uživa gladeći me po glavi:

»Mala moja junačino! Oj ti moj mali Jankoviću!«

Fran Mažuranić

Ilustr. V. Selan

OPET ISTI NEPRIJATELJ

Tonić više nije dječčić, mali partizanski kurir, kakav je nekad bio. Prošlo je odonda već blizu deset godina i on je sad kršan momak.

Neki Tonićevi drugovi, negdašnji kuriri, nisu mogli da se, nakon rata, odijele od svoje hrabre armije pa su danas neustrašivi čuvari naših granica.

Zaželio se nedavno Tonić, da se sastane s nekadašnjim svojim drugovima i da s njima popriča o doživljajima iz slavnih dana borbe. Napunio je kovčeg darovima i otputio se prema granici. S njim je dakako i Flok; na granici zemlje iz koje je nekad bio pobjegao ispred fašista.

Svuda Tonić susreće svoje stare prijatelje. Grli se s njima od radosti i duго, duго priča, sa svakim po čitave sate. Na jednog se Floka i ne obazire, kao da je zaboravio na nj.

Dosadilo Floku to vječno čekanje, da se Tonić napriča sa svojim drugovima, pa se jednoga dana spustio prema bistroj planinskoj rječici i zagledao se na suprotnu obalu.

»Gle, je li moguće?«, pomisli iznenađeno, kad na suprotnoj obali, s one strane granice, ugleda topove, koji su upereni prema našoj zemlji i mnoštvo vojnika, koji su polijegali po zemlji i uperili bojno oružje ovamo prema nama. »Pa to su isti onakvi vojnici, kakvih smo Tonić i ja zarobili na stotine! Zna li Tonić za to?«, pomisli Flok.

I već htjede da otrči natrag, da Toniću javi, što je otkrio, ali u taj čas ustanu oni vojnici i upute se preko rijeke prema Floku.

»Jao, propao sam!«, pomisli Flok. »Sigurno su me opazili, pa sad idu da me uhvate i, kao nekad, zatvore u onaj strašni kavez.« Kamo da se skloni ispred njih?

Nato opazi neku kolibu na rubu šume i potrči prema njoj. U kolibi nije bilo nikoga od ukućana; vjerojatno su radili negdje u polju. Samo je veliki neki crni mačak drijemao u uglu kraj peći. Bio je toliko ugojen i lijen, da nije ni glavu dignuo, kad je Flok ušao u kolibu.

Oдавde se moglo vidjeti kroz prozor, kako su se neprijatelji uputili prema rječici. Pregazili su je i polako se šuljali po našoj zemlji držeći puške u rukama, zastajkivali su, zvjerali na sve strane, kao da se nečega boje.

»Da samo nešto sušne u grmu«, pomisli Flok, »svi bi se razbjegli kao zečevi. Znam ja njih.«

Gle, uputili se ravno prema kolibi. Primakli se sa svih strana, opkolili je i uperili puške u prozore. Sad će ući u kuću.

Naših graničara nije bilo u blizini, pa nisu ni primjetili, da se neprijatelj usuljao u našu zemlju.

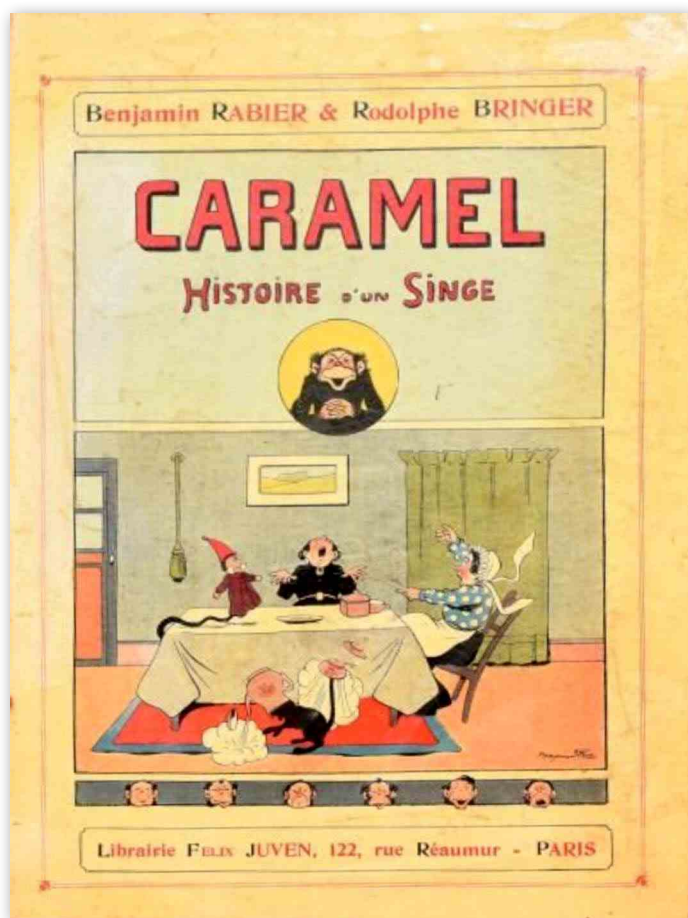
Evo ih, ulaze u kuću. A naš Flok opazi velika vrata na peći, otvori ih i sakrije se u peć. Vojnici uđu u kuću. Tu im je njihov oficir održao vatren govor, hvaleći ih, da su junaci, jer su sad izvršili vrlo hrabro djelo i domovina će im za to biti zahvalna . . . Čuo ih je iza toga kako hodaju po kolibi. Najedamput strašno zamijauče mačak, kao da mu je netko jako stao na rep. Flok je znao, što to znači. To su valjda ta njihova junačka djela! . . .

»Kako bi bilo, da sad ugledate jednog drugačijega mačka, od kojega će vam se kosa naježiti?«, ohrabri se Flok u peći. Brzo smisli i još brže uradi. Stružne šapama po dimnjaku i namaže lice čađom. Zatim zabubnja po gvozdanim vratima na peći, da je strašno zatutnjilo po kolibi. Neprijatelji uplašeno pogledaju prema peći. Nato Flok polako odškribe vratašca, a iz peći se pojavi strašna crna nakaza. Vojnici poskoče, kao da ih je netko podbo šilom. Bace puške i navrat nanos jurnuše iz kolibe. Bježali su tako, da ih ni na konju ne bi dostigao.

*

— Kakve ti gluposti padaju na pamet? — upita Floka začuđeno Tonić, kad ga vidi onako crna. Svi graničari prasnu u smijeh, kad vidješe, kakvo je strašilo učinio od sebe. Ali još su se jače smijali, kad su čuli, kako je najbrže bježao onaj neprijateljski oficir, koji je hvalio hrabrost svojih vojnika . . .

Ilustr. Z. Turkalj

The first edition of the stories about Caramel (1903).
Prvo izdanje priča o Caramelu (1903.).